

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

על עם ישראל, הפמליא של המלך, לחקות את המלך ולהתדמות אליו. מה ההבדל בין חיקוי חיובי, קיום מצות "והלכת בדרכיו", לחיקוי שלילי שהחסידות ממאסת? חיקוי חיזוני, הצגה "כקוף בפני אדם", הוא דבר מאוס. אבל ישנו חיקוי שמבטא חקיקה פנימית בנפש.

[מתוך השיעור 'לחקות את המלך']

נצבים-וילך תשפ"ג

נצבים-וילר ה'תשפ"ג

25 **ארבע מדות**
פרקי אבות – פרק ה משנה י
מבנה המשניות במספר ארבע

26 **הסיפור החסידי**
פּע!
השר-שלום מבעלז

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
שיעור בהלכות טהרת המשפחה,
סדר לימוד אגרות קודש
והגברת הימין על השמאל

29 פּאָזור ט'לעזיך
"זבֿחֿרֿתֿ בֿחַיִּים"
רִזִּי יִלְמַד אוֹתְנִי אִיךְ נִצְלִים לַעֲשׂוֹת
אֶת הַבְּחִירָה הַנִּכּוֹנָה

04 **חיקוי אותנטי**
נקודה מעובדת
מימוש רצון ה' בבריאת אדם הראשון

05 **לחקות את המלך**
הכנה לנסיעה לרבי בחדש תשרי
"והלכת בדרכיו" – התחדשות ותשובה

18 **הניגון החסידי**
ניגון מספר 546
מיום י' מרחשון תשפ"ג

19 **"כי עמך הסליחה"**
התוועדות הכנה לסליחות
שבת סליחות – הסליחה מעצמות ה'
ללא תלות בהתעוררות שלנו

22 **חיים טובים וארוכים**
קול שמחה
"כי הם חיינו ואורך ימינו"

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובכללם לקוראי **נפלאות** היקרים. שבת **נצבים זילך** – שבת **סליחות** – בפתח, ואתה גליון חדש **מלא בעבודת חודש אלול** ור"ה.

מה בגליון?

השבוע שיעורים "**חדשים גם ישנים**" עמנו בגליון – **שיעור ארוך ועמוק** משבת האחרונה, **הכנה לבנות הנוסעות לחצר הרבי מליובאוויטש** לחודש תשרי. ו**שיעור קצר ומתוק** – **הכנה לסליחות** משלהי שנת תשפ"א [שטרם התפרסם].

השיעור המרכזי בגליון – **לחקות את המלך** – עוסק בציווי בפרשת כי תבוא (הנקראת כהכנה לראש השנה): "**והלכת בדרכיו**". זהו עיון מעמיק, כיצד בכוחו של הנברא המוגבל ללכת בדרכיו של ה' הבלתי-מוגבל ולחקות אותו, המכוון אותנו להסתכלות חדשה בכל עבודת ה'. בשיעור השני, **התוועדות הכנה לסליחות**, התבונן הרב בפסוק "**כי עמך הסליחה** למען תורא" וביאר מהי **המודעות אֵתה עלינו לבוא לסליחות** – **שהסליחה** לה אנו מייחלים, באה **מעצמות ה'** באתערותא דלעילא, **ללא תלות בהתערורת שלנו** וקודם לבקשתנו.

בהשגחה פרטית **סיימנו השבוע** – ביום הבהיר ח"י **אלול** – **את מחזור לימוד הנ"ך היומי** ולמחרתו, י"ט אלול, **התחלנו את המחזור החדש** בלימוד ספר יהושע בקצב של **פרק ליום**. לכל מי שטרם הצטרף ללימוד, **זה הזמן** לעשות זאת ולקיים את **דברי רבינו** – "**הזדמנות פז להתחיל להתייחס יותר ברצינות לקביעות שיעור זה**".

סדר הלימוד לשבוע ראש השנה הבעל"ט: נ"ך יומי – **יהושע**, פרקים ויב; **משנה** – **כתובות פרק ג**.

שבת שלום ומבורך,

ולהתראות בהתוועדות הכנה לסליחות במוצאי שבת (פרטים בגב),

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

חיקוי אותנטי

לחקות באופן חיצוני עבודה של מי שנעלה ממנו – נסיון שמועד לכשלון ומביא בעקבותיו טעויות ונפילות גדולות. כיצד ניצלים מסכנות החיקוי וזוכים לממש את רצון ה' בבריאה? ראשית, חיקוי טוב צריך להתבסס על נקודת אמת – אנחנו יכולים לחקות את ה' משום שיש בנו "חלק אלוה ממעל ממש". יכולתו של הנברא המוגבל ללכת בדרכיו הבלתי-מוגבלות של ה' היא פלא של "נמנע הנמנעות" – אך הפלא הזה קיים בתוך-תוכנו, בעצם הנשמה של כל יהודי. שנית, החיקוי של ה' חייב להיות מבוסס על בטול מוחלט – על נכונות למחיקת האישיות החיצונית-הגלויה כדי לגלות ממד חדש ושונה לגמרי של האדם ועל קיום כל המצוות כחוקים שלמעלה מטעם ודעת. אז החיקוי פועל חקיקה בנפש, ומגלה שהתכונות האלוניות מתאחדות עמה לגמרי (כפי שאותיות החקיקה אינן דבר נוסף על האבן בה הן חקוקות). היכולת הזו, הטמונה בכח בכל יהודי, מתגלה בפועל בצדיקיה-אמת שבכל דור ודור. הצדיקים נעשים מרכבה לה', בטלים אליו בתכלית, ואז מתגלה כי "צדיקים דומים לבוראם". הצדיק, המחקה את בוראו באופן עצמי, מסוגל לקשר גם כל אחד מישראל למהותו העצמית – לגלות בו את שרש נשמתו ואת יכולתו "להדמות אליו כפי כחו" שלו, בלי רמיה וזיוף. לכן החסידים, המדקדקים במצות-עשה "להדבק ביודעיו" – המצוה להדבק בתלמידי חכמים – משתדלים לנסוע לרבי לראש השנה, זמן התשובה הדרוש להתחדש ולהשתפר בהתדמות לה'. החסידים מתחקים אחרי הרבי שבעצמו מחקה כראוי את ה' יתברך ובכולם יחד מתקיים "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב".

בחדש אלול המלך בשדה, מסתובב בינינו בפשטות, מקבל אותנו בסבר פנים יפות ומראה לנו פנים שוחקות. אבל ארטוטו ראש השנה, יום ההכתרה, והמלך פונה לארמונו שבעיר-הבירה. כיצד נוכל להיות מבני פמלייתו של המלך, הנכנסים עמו לחדרי-חדריו ושותפים בהנהגת המלכות? המדרש אומר ש"פמליא של מלך עליה להיות מחקה למלך". ה' רוצה שנחקה אותו בכל – באמונות, ברצונות, בדעות, במדות ובמעשים. לכן כהכנה לראש השנה קוראים בתורה את הציווי "והלכת בדרכיו" – המצוה "להדמות בו יתעלה כפי היכולת".

בראש השנה נברא אדם הראשון, מתוך רצון ה' שיהיה מי שימליך אותו אך גם ידמה לו, כך שהמלך יוכל להימלך בו ולשתף אותו במלכותו. לכן ברא ה' את האדם בצלמו וצווה עליו לרדות-למלוך על כל הנבראים. תכלית בריאת האדם היא שיקיים "אדמה לעליון" – "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם".

אכן, בהתדמות ובחיקוי טמונה גם סכנה גדולה: חטא אדם הראשון – מיד ביום בריאתו, ראש השנה – נבע מפייתו הנחש "והייתם כאלהים". המלכים שהתיימרו להיות כה' היו הרשעים הגדולים ביותר, שעשו מעצמם עבודה זרה ונלחמו בה' יתברך. ובכלל, אחד המכשולים הגדולים בעבודת ה' הוא הנסיון של האדם

שיעור

"והלכת בדרכיו" – התחדשות ותשובה

לחקות את המלך

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה נמסר שיעור ארוך ועמוק על מצות **"והלכת בדרכיו"** – **יסוד כל עבודת ה'!**, השייך בפרט לעבודת **ראש השנה** (ובכלל לכל עבודת אלול-תשרי). **פרק א** מציג את **משמעותה של המצוה** – כוונה **להתדמות לה'** בכל עבודתנו ומעשינו. **פרק ב** מסביר כיצד מצוה זו שייכת בפרט **להתחדשות ולתשובה** של ראש השנה. **פרק ג** שם דגש על החיוב של **"מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש"** כמפתח לכל ההתדמות לה'. **פרק ד** חותם את המהלך בהתבוננות במשמעות **החיקוי החיובי** – החיקוי שלנו את ה'. השיעור נמסר לבנות הנוסעות אי"ה להיות בתשרי ב"בית חיינו" – **770**, בית מדרשו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש – ויש בו הכנה לנסיעה זו ולמבוקש הפנימי שלה, תוך ביאור הקשר בין מצות **"והלכת בדרכיו"** למצות **"להדבק ביודעיו"**, אותה מקיימים בנסיעה לרבי, והסבר מדוע הדבקות הזו חשובה דווקא להתחדשות של ראש השנה.

מצוות עד סיום התורה: מצות **"הקהל"**^ב – אנחנו עדיין בעיצומה של שנת הקהל, וצריך להקהיל את העם וללמד אותם יראת שמים; ומצות כתיבת ספר תורה, על כל אחד ואחד, שנלמדת מהפסוק **"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם"**^ג – צריך לכתוב את התורה, ללמד אותה את בני ישראל, בהבנה, ושתהיה שגורה בפה שלנו.

א. "והלכת בדרכיו" – להתדמות לה'

מצות "והלכת בדרכיו"

בפרשת השבוע, פרשת כי תבוא, מופיעה מצוה יסודית – מצות **"והלכת בדרכיו"**^א. בסדר המצוות בתורה, לפי מנין המצוות של הרמב"ם וסיעתו, זו המצוה ה**תריא**. אחריה יש עוד שתי

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבת תבוא ט"ז אלול תשפ"ג – כפ"ח.

א דברים כח, ט.

ב שם לא, יב.
ג שם פסוק יט.

ויכולת אינם מושגים זהים, כידוע בחסידות^מ, אבל בכל אופן המצוה הזו אומרת שלכל יהודי יש את האפשרות – היכולת והכח – להדמות לה', כמו שנרחיב בע"ה. באמת, ההתדמיות לה' היא תכלית האדם, הקיום החיובי של "אדמה לעליון"^נ, השייך בפרט לישראל – "אתם קרויין אדם"^ז (והוא עיקר תיקון חטא אדם הראשון^ז) – שקרה בראש השנה – אותו פיתה הנחש באופן שלילי "והייתם כאלהים"^ט, בקיום "אני אמרתי אלהים אתם"^ט, כפי שיתקיים בימות המשיח).

הרמב"ם מביא את דרשת הספרי^י – "מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום". הביטוי הפשוט של הרחמים הוא במצוות גמילות חסדים – הכנסת אורחים, ביקור חולים, הלויית המת וכיו"ב – שחז"ל אומרים שה' עשה אותן וגם אנחנו מחויבים בהן^י, והרמב"ם מפרט אותן^י כביטוי המעשי של מצות "ואהבת לרעך כמוך"^י. במורה נבוכים^{כא} הרמב"ם מאריך שהמצוה להדמות במדותיו של ה' נכונה לכל יג מדות הרחמים (כפשוט מלשון הספרי שם). כפי שעוד

חז"ל לומדים^ט שישנן תריג מצוות מהפסוק "תורה צוה לנו משה"^ה – תריג מצוות למדנו מפי משה ועוד ב מצוות, "אנכי" ו"לא יהיה לך", שמענו מפי הגבורה. בלימוד של חז"ל שתי המצוות הנוספות הן לא שתי המצוות האחרונות אלא שני הדברות הראשונים. בכל אופן, יש ודאי רמז בכך ש"והלכת בדרכיו" זו המצוה ה"תורה – מצוה שנוגעת לכל התורה.

את פרשת כי תבוא קוראים תמיד לפני ראש השנה^ז, בחדש אלול, כהכנה לראש השנה. כפי שנראה, יש למצוה הזו קשר לחדש אלול ושייכות מיוחדת לראש השנה, ואפילו גם שייכות מיוחדת לנסיעה לרבי לראש השנה, כפי שנהוג אצל כל החסידים וכפי שהבנות כאן מתכננות בע"ה. לרבי יש שתי שיחות חשובות על המצוה הזו^ח, שכעת נתבונן לפיהן.

המצוה להדמות לה'

הרמב"ם פותח את היד החזקה ב"הלכות יסודי התורה" – עשר מצוות של אמונה (שאנחנו מסבירים כנגד עשר הספירות^ט) – ואחר כך עובר ל"הלכות דעות", שהמצוה הראשונה בהן היא "והלכת בדרכיו". בספר המצוות הוא מגדיר את המצוה הזו "להדמות בו יתעלה כפי היכולת"^י וביד החזקה "להדמות אליו כפי כחו" (בגימטריא הוי' ברבוע!). כח

ד מכות כג, ביכד, א.
ה דברים לג, ד.
ז שמות כ, ב.
ז מגילה לא, ב.

ח לקו"ש ח"ד לפרשת תבוא וחל"ד שיחה ב לפרשה זו (נתבאר בעומק ובאורך גם בהתוועדות הכנה לסליחות אור לכ"א אלול תשס"א – זמינה להאזנה ב"מכון גל עיני").

ט תשובת השנה מאמר "עשר מצוות יסודי התורה כנגד עשר ספירות" (וראה גם שיעור כ' טבת תשנ"ז).

י ספר המצות מ"ע ח.

יא נסמן בספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך 'כח' (עמ' ק) ובכ"ד.

יב ישעיה יד, יד. הובא בדא"ח כפירוש החיובי למלה אדם – ראה תו"א סט, ב; עו, ב ובריבוי מקומות. "אדמה לעליון" ועוד "והלכת בדרכיו" עולה אהבת ישראל (אהבה פעמים חכמה), העולה, "בכסה ליום חגנו. כי חק לישראל" (שנתבאר לקמן בפנים בארוכה).

יג יבמות סא, א.

יד בתיקון חטא אדם הראשון מתגלה שרש כל הנשמות באדם קדמון – כפי שמחנכת החסידות (ראה לוח "היום יום" טו אלול) לראות כל נשמה כפי שהיא עומדת בא"ק עם כל דורותיה עד ביאת ינון – שם כל יהודי (ממד ה"אדם" הנבראה המוגבל של א"ק, שנקרא "אדם דבריה" דומה לה' ממש (ממד ה"קדמון" של א"ק), וד"ל.

טו בראשית ג, ה.

טז תהלים פב, ו.

יז ספרי עקב יא, כב (בשינוי לשון – וראה עוד לקמן). ראה גם מכילתא בשלח טו, ב. שבת קלג, ב.

יח סוטה יד, א.

יט רמב"ם הלכות אבל פ"ד בתחילתו.

כ ויקרא יט, יח.

כא ח"א פנ"ד.

לכל יהודי יש
את האפשרות
– היכולת והכח –
להדמות לה'

אם אחרי הכלל של "תשמר את מצות הוי' אלהיך" ישנה תוספת של "והלכת בדרכיו" סימן שיש כאן ציווי נוסף, מעבר לחיוב של שמירת כל המצוות

ואם כן, לכאורה, גם היא מצוה כללית שלא ראוי למנות. כדי להבין יותר נסתכל בפסוק בו כתוב "והלכת בדרכיו", בתוך הברכות של פרשת כי תבוא (בתחלת "ששי"):

יְקִימָךָ הוֹי' לֹו לְעַם קְדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּע לָךְ פִּי תִשְׁמַר אֶת מִצְוֹת הוֹי' אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָיו. השאלה הראשונה של

המקשים לרבי אברהם בן

הרמב"ם היתה על כך שבלשון הפסוק "כי תשמר את מצות הוי' אלהיך והלכת בדרכיו" היינו התנאי לקיום הברכות – שכתובות קודם ובהמשך – והאם מצוה יכולה להופיע בדרך תנאי?! על השאלה הזו עונה רבי אברהם בחיוב, שאכן מצוה יכולה לבוא גם בתוך תנאי. ידוע שהמושג תנאי שייך לבינה-אמא^ל (כלשון הפסוק "כי אם לבינה תקרא"^{לא}, בו דרשו חז"ל^{לב} אם לשון אם) – יש במצוה הזו משהו ששייך דווקא לאשה-לאמא (גם במדות הרחמים, "מה הוא רחום וכו'", יש שייכות לרחם האם)^{לג}. לאידך, ההוכחה העיקרית שלו היא מלשון הפסוק גופא – אם אחרי הכלל של "תשמר את מצות הוי' אלהיך" ישנה תוספת של "והלכת בדרכיו" סימן שיש כאן ציווי נוסף, מעבר לחיוב של שמירת כל המצוות.

מהי התוספת ב"והלכת בדרכיו"? הוא מסביר

– כפי שהרבי מבאר את דבריו באריכות^{לד} –

ל ראה פירוש הראב"ד על ספר יצירה פ"א מ"י; שערי צדק ש"ח; פרדס רמונים ש"ח פ"ט. ובכ"מ.

לא משליב, ג.

לב ראה ברכות נז, א.

לג ידוע שהצלם והדמות בהם נברא האדם הם כנגד הזכר והנקבה (זהר ח"ג לה, ב; ע"ח שכ"ה דרוש א), כך שדווקא לאשה, סוד ה"דמות", יש שייכות כח מיוחד "להדמות אליו" (ובשרש צלם ודמות הם בחכמה ובינה, דמות לשון דם-אדם שמקורו באמא, וד"ל) – מי שמחקה את המלך (כדלקמן בפנים בארוכה) זוכה להיות בבחינת "אשת חיקך" של המלך, וד"ל.

לד חל"ד הנ"ל ס"ד (אחרי שלילת הבנה אחרת בס"ג).

נראה, ביד החזקה הרמב"ם מונה גם מדות שאינן מפורשות ב"ג מדות הרחמים, אלא תארים של הקב"ה במקומות נוספים.

בעצם, "והלכת בדרכיו" יכול להתייחס לכל המצוות, שכולן הן "דרכיו" של ה', שהרי "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל"^{כב} – "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור"^{כג}. בכל קיום

מצוה אנחנו בעצם מתדמים לה' שמקיים את אותה מצוה, כמו שחז"ל אומרים ש"הקב"ה מניח תפילין"^{כד} ו"הקב"ה מתפלל"^{כה}. הקשר הזה הולך בשני הכיוונים – קודם כל הוא עושה באתערותא דלעילא ואנחנו עושים בעקבותיו, ואחר כך הוא עושה בעקבות העשיה שלנו, "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא"^{כז}, ודווקא זו העשיה העצמית^{כז}.

מצוה כללית או פרטית?

דווקא מפני שזו מצוה כל כך כללית שאלו את רבי אברהם בן הרמב"ם^{כח} כיצד אביו מונה אותה ב"תריג מצוות. הרי הרמב"ם מגדיר בתחלת ספר המצוות את הכללים לפיהם מונים מצוה, הוא קובע^{כט} שלא ראוי למנות כמצוה את הציוויים שכוללים את כל המצוות וחולק מאד חזק על מי שכן מונה מצוות כאלה. מצות "והלכת בדרכיו" כוללת את כל "דרכיו" של ה' – הן מדותיו, "מה הוא רחום וכו'" (שמתבטאות במצוות של גמילות חסדים), והן כל המצוות –

כב תהלים קמז, יט.

כג שמות רבה ל, ט.

כד ברכות ו, א. וראה גם ד"ה "איתא במדרש תילים" תרנ"ג (נדפס עם ביאורים בהוצאת "גל עיני").

כה שם ז, א.

כו ע"פ זהר ח"א רמד, א; ח"ב לא, ב; ח"ג קמה, א.

כז שערי אורה ד"ה "וקבל היהודים" פ"ל.

כח תשובות רבי אברהם בן הרמב"ם תשובה סג.

כט בשרש הרביעי שם.

ב. הכח להתחדשות מוחלטת

חצות ההתחדשות

המצוה של "והלכת בדרכיו" היא בעצם מצוה של תשובה, עצם הענין של ראש השנה, של עשרת ימי תשובה ששיאם ביום כיפור, וגם של סוכות (זמן שמחתנו, בו עסוקים בתשובה משמח^ט). הענין של ראש השנה הוא התחדשות. כתוב בתניא^מ – בשיעור של הימים האלה בחת"ת – שבערב ראש השנה מסתלקת כל החיות הקודמת של העולם ובתקיעת שופר בראש השנה נמשך "אור חדש ומחודש שלא היה מאיר עדיין מעולם". אחד כך אדמו"ר הזקן מסביר שבעצם ההתחדשות הזו קורה בכל יום, אבל הכלל הגדול של ההתחדשות הוא ראש השנה.

על ראש השנה כתוב "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו"^{מא} וחז"ל דרשו "איזהו החג שהחדש מתכסה בו? הוא אומר זה ראש השנה"^{מב} – ראש השנה הוא החג היחיד שחל בראש חדש, כשהלבנה מתכסה. יש הסבר בחסידות ש"בכסה ליום חגנו" היינו שכל מה שמכוסה בראש השנה מתגלה בסוכות, שהוא "יום חגנו", אבל פשט הפסוק הוא ש"יום חגנו" הוא ראש השנה עצמו. עם ישראל נמשל ללבנה – ההעלמות של הלבנה בראש השנה היא חזרה של עם ישראל לאין, לשרש, ומתוך כך שוב התחדשות של עם ישראל. קביעת ראש חדש בזמן חידוש הלבנה היא המצוה הראשונה של עם ישראל – מצוה של התחדשות, "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"^{מג}. על הפסוק הבא, "כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב", מסבירים^{מד} ש"חק לישראל הוא" היינו

שיש כאן מצוה של כוונה, מצוה שהיא חובת הלבבות, בדוגמת המצוות התמידיות^{לה}. זו בעצם מצוה של כוונה, שצריכה ללוות את כל המצוות. אפשר לעשות מצוה באופן מוגבל, כמילוי ציווי של ה' לאדם, ואפשר לקיים את המצוה מתוך ידיעה שהיא התדמות לה' – והמודעות-הכוונה הזו היא קיום מצות "והלכת בדרכיו".

מיד אחרי "והלכת בדרכיו" כתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך"^{לו}. על הפסוק הזה דרש רבי אליעזר הגדול ש"אלו תפילין שבראש"^{לז}. לפי ההסבר ל"והלכת בדרכיו" הכוונה היא שכאשר יהודי מניח תפילין מתוך כוונה להתדמות לקב"ה שמניח תפילין הגוים שרואים אותו וראים ממנו – הוא גילוי אלקות. למה צריכים שיהיו כל כך הרבה גוים בעולם? החיים של יהודי צריכים להיות קידוש ה'. יש קידוש ה' כאשר יהודים מוסרים את הנפש ומתים על קידוש ה', ר"ל, אבל זהו לא קידוש ה' העיקרי שה' רוצה מאתנו. ה' רוצה שיהודי יקדש את ה' במעשים שלו – כל מעשה של יהודי יכול להיות קידוש ה' או חלילה להיפך. כשיהודי מקיים "והלכת בדרכיו" ומתדמה לה' הוא מקדש את ה' בעיני כל הגוים – כך גם מקרבים את כל מי שראוי להתגייר ומשפיעים על כל העולם לעבוד את ה' (כמגמה שלנו במהפכה הרביעית^{לב}).

אפשר לקיים את
המצוה מתוך
ידיעה שהיא
התדמות לה' –
והמודעות-הכוונה
הזו היא קיום
מצות "והלכת
בדרכיו"

לט ראה באורך גם במאמר "ראשון לחשבון עונות" באני לודי וודי לי.

מ תניא אגה"ק יד.

מא תהלים פא, ד.

מב ר"ה ח, ב.

מג שמות יב, ב.

מד ראה יוסף תהלות עה"פ.

לה הקדמת ספר החינוך. מובא בביאור הלכה א, א ד"ה "הוא כלל גדול".

לו דברים כח, י.

לז ברכות נז, א.

לח ראה באורך החל מהתוועדות כ"ד טבת תשע"ה (ובנושאי הגיור ראה ריכוז שיעורים ומפגשים סביבות אדר"ה ראשון תשפ"ב).

רק הנשמות שבגוף מסוגלות ללכת באמת - להתקדם התקדמות שבאין- ערוך, התקדמות אין-סופית

האלה"נא מוסבר^{נא} ש"העמדים" הם המלאכים, ואפילו הנשמות קודם ירידתן לגוף, ורק בירידת הנשמות לגוף הן הופכות ל"מהלכים". איך אפשר לומר שהמלאכים הם "עמדים"? הרי הם כל הזמן מתעלים בעבודת ה', הם ב"רצוא ושוב"^{נא}. ההסבר

הוא שכל העליות של המלאכים (והנשמות לפני ירידתן לגוף) הן עליות בסדר והדרגה, וממילא גם כאשר מגיעים למדרגה הכי גבוהה – היא עדיין קשורה למדרגה ממנה החלה העליה. אין בעליה הזו התחדשות מוחלטת, עליה שבאין ערוך, עקירה מהמקום הראשון והגעה למקום חדש לגמרי – ולכן היא נחשבת עמידה. רק הנשמות שבגוף מסוגלות ללכת באמת – להתקדם התקדמות שבאין-ערוך, התקדמות אין-סופית, שעוקרת לגמרי מהמקום הראשון ומגיעה למקום חדש. בראש השנה מאיר אור חדש, הולכים הליכה חדשה, התחדשות מוחלטת – לכן ההכנה לראש השנה היא הקריאה בתורה על מצות "והלכת בדרכיו".

"והלכת – בדרכיו!"

אבל, שואל הרבי, הרי אנחנו נבראים מוגבלים – גדר הנברא הוא היותו מוגבל. הנברא הוא מוגבל, מאד מוגבל, ואיך הוא יכול להתקדם התקדמות שבאין-ערוך, הליכה שהיא בלי-גבול? ולאידך, ה' ברא אותנו בעלי גבול לכתחילה – הוא מוריד את הנשמה לגוף ומגביל אותה בתוכו, משום שהוא רוצה עבודה של נבראים מוגבלים. גם לו יצויר שאנחנו יכולים ללכת, הליכה שבהגדרתה היא בלי-גבול, הרי שאז נהפוך להיות בלתי-מוגבלים – איך יתכן שהנברא נשאר מוגבל ובכל זאת הוא הולך בלי גבול?

שישראל קובעים את ראש השנה (כמו את כל המועדים), "ישראל דקדשינהו לזמנים"^{מח}, ולכן הם זוכים ב"משפט לאלהי יעקב" – כאשר המלך מתמנה יש לפניו ערמה של עניינים לטיפול, גזרי דין לאישור, והמנהג הוא שאת הראשון שהוא שולף מהערמה

הוא מטה כלפי חסד, חונן ומזכה. מכיון שאנחנו קובעים את הזמן של ראש השנה וממליכים בו את ה' – הדין הראשון הוא שלנו, ואנחנו יוצאים זכאים בדין.

בכל אופן, העיקר של ראש השנה הוא התחדשות. על "תקעו בחדש שופר" חז"ל דורשים "חדשו מעשיכם, שפרו מעשיכם"^{מח}. יש כאן גם התחדשות וגם התחזקות, שני היסודות^{מח}, אבל קודם כל צריך "חדשו מעשיכם" – אחרי ההתחדשות יכולה לבוא גם השתפרות והתחזקות. תשובה היא קודם כל התחדשות. הרמב"ם אומר^{מח} שבעל תשובה הוא איש אחר – לא אותו אחד שעשה את החטאים. הבעל שם טוב למד מהרס^{גמט} שתשובה היא להגיע להתחדשות מוחלטת – שאתמול בכלל לא הכרתי את הקב"ה, ואם לא הכרתי אותו גם לא יכולתי לעבוד אותו. רק בתשובה אני מכיר את ה' ויכול להתחיל לעבוד אותו – התחלה חדשה לגמרי.

איך כל זה קשור ל"והלכת בדרכיו"? הרבי מסביר^{נא} שהליכה פירושה התקדמות שבאין-ערוך. על הפסוק "ונתתי לך מהלכים בין העמדים

מה ברכות מט, א.

מו ויקרא רבה כט, ו.

מד ראה מעין גנים ח"ג מאמר "הדילוג לגאולה" (ניסן ואלול); מעין גנים ח"א עמ' רח (היחס בין מוהרנ"ת לרבי נפתלי).

מח הלכות תשובה פ"ב ה"ד.

מט סדורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג מאמר הובכ"ד (ראה באורך אלפא ביתא קדמיתא ערך 'תשובה' עמ' 400).

נ ח"ד פרקים ב.ג.

נא זכריה ג, ז.

נב תו"א ל, א. לקו"ת שלח לח, ד. ועוד.

נג יחזקאל א, יד.

היסוד של "והלכת

בדרכיו" הוא
ההתדמות לִיג
מדות הרחמים,
שמאירות בחדש
אלול, בו המלך
בשדה - חדש
אלול קורא לנו
להתדמות לִיג
מדות הרחמים

התשובה של הרבי^{נד}
היא שהליכה כזו יכולה
להיות רק מצד שה'
הוא "נמנע הנמנעות"^{נה}
ו"נושא הפכים"^{נו}. בעלי
החקירה אומרים ש"אין
לנמנעות טבע קיים בחיק
הבורא"^{נד} – ביטוי חשוב
לנו, שעוד נחזור אליו –
ורק אצל נמנע הנמנעות
יתכן החיבור הזה שנברא
מוגבל ילך בהליכה בלתי-

מוגבלת (ועדיין ישאר נברא מוגבל). הביטוי
"נמנע הנמנעות" הוא של בעלי החקירה, אבל
איך קוראים למדרגה הזו בלשון התורה? הרבי
אומר^{נד} שהביטוי לכך הוא "מרום"^{נט}, שהוא
"עילוי שאין למעלה ממנו, שהוא העצמות
נמנע הנמנעות"^{נו}.

נד ח"ד פ"ג.

נה ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח. דרך אמונה עמ' 68.

נו ראה אשא עיני מאמר "נמנע הנמנעות, נושא הפכים,
כל יכול" (נתבאר במבחר שיעורי התבוננות ח"ב).

נד שו"ת הרשב"א, סוף תשובה תיח; מאמר חיקור דין
לרמ"ע מפאנו ח"ד פ"ט.

נח ח"ד הערה 22.

נט בכל התנ"ך מופיעה המלה "מרום" יג פעמים (ללא
אות נוספת), כנגד יג מדות הרחמים שמאירות באלול
ובתשרי. "מְרוֹם" עולה יא פעמים הוי' (יחד פעמים אחד)
ועם הניקוד שלו (קמץ-חולם העולים עוד שם הוי') יב
פעמים הוי' ("תקעו בחדש שופר"), יב צרופי שם הוי' ב"ה.
מרום במ"ס עולה "הוי' הוי'" ועם הניקוד ג"פ הוי' (כנ"ל) –
סוד שם של יב אותיות שבברכת כהנים – כך שיג פעמים
"מְרוֹם" בחשבון זה עולה הוי' ברבוע, העולה "להדמות אליו
כפי כחו" כנזכר בפנים.

ס עיי"ש בהערה שלכן על בית המקדש – בו יש גילוי
של "נושא הפכים" ו"נמנע הנמנעות", בכך ש"מקום ארון
אינו מן המדה" (יומא כא, א) – נאמר "מרום מראשון מקום
מקדשנו" (ירמיה יז, ב). אם כן, קיום מצות "והלכת בדרכיו"
שייך לבית המקדש, "והלכת אל המקום אשר יבחר הוי'
אלהיך לשכן שמו שם" (דברים כו, ב – ריש הפרשה), בו
באים לראות ולהראות איך אנחנו משקפים את ה' ממש,
עד שגם בנו מתקיימת אותה נשיאת הפכים של "עומדים
צפופים ומשתחיים רוחים" (אבות פ"ה מ"ה, והוא סוד
"רוח והצלה [צלצלם ודמות] יעמוד [בעמידה של מהלך]
ליהודים ממקום אחר [מקום אחר] בגימטריא נשמה,
היינו מעצם הנשמה של היהודי, שהיא 'חלק אלוה ממעל

אבל, שואל הרבי^{סא}, סוף כל סוף – אם
ההילוך של היהודי הוא מצד היות ה' "נמנע
הנמנעות" זו פעולה מלמעלה ולא עבודת האדם
– ה' רוצה שהאדם יקיים "והלכת" בכוחו שלו.
הוא עונה^{סב} שבאדם יש "חלק אלוה ממעל
ממש"^{סג} שנותן בו כח ויכולת להתדמות לה',
כך שכל התכונות האלוקיות תופענה בתוכו –
"מה הוא חנון אף אתה [בעצמך-בעצמותך]
היה חנון וכו'". כאשר יהודי מקיים "בדרכיו"
– שכל הדרכים שלו הן בעצם הדרכים של
ה' – מתגלה בתוכו ה"חלק אלוה", ה"נמנע
הנמנעות" שבתוכו, ומאפשר לו להשאר נברא
מוגבל ובכל זאת ללכת הליכה בלתי מוגבלת.
יש ביטוי נוסף, שהרבי לא מזכיר כאן, שהנשמה
היא "חלק בורא שנעשה נברא"^{סד} – הביטוי הזה
עוד יותר ממחיש, יש כאן "חלק בורא", שהוא
בלתי-מוגבל (זהו גדר הבורא), אבל הוא בוחד
להעשות נברא מוגבל, כאן למטה. את ה"חלק
אלוה" האיך-סופי והבלתי-מוגבל מגלים כאשר
מקיימים מצוות מתוך התדמות לה', באופן
של "בדרכיו", ואז ניתן לקיים מתוכו "והלכת"
בהליכה איך-סופית. הגימטריא של "והלכת
בדרכיו" היא "ישמח משה" (משה-משיח)^{סה}
– זו התכלית המשמחת של "תורה צוה לנו
משה"^{סו} (המתעלה להיות משיח, המגיע לתכלית
ההתדמות לה' – "רוח אפינו משיח הויי"^{סז}).

היסוד של "והלכת בדרכיו" הוא ההתדמות

ממשי["], וד"ל.

סא ח"ד פ"ד.

סב ח"ד פ"ה.

סג תניא פ"ב. ע"פ איוב לא, ב.

סד לקו"ת ראה כז, א ע"פ ע"ח שמ"ב פ"א. ראה גם
מלכות ישראל ח"א מאמר "בין ישראל לעמים" (עמ' שיט).

סה המספר – 703 – הוא משולש 37 "והלכת בדרכיו"
במ"ק), ויחידה – שאיפת משה רבינו, לעלות מחיה ליחידה,
מתקיימת כשהוא עולה מדרגתו מהיותו גואל ראשון
(משה) להיותו גואל אחרון (משיח), וד"ל. "והלכת בדרכיו"
ועוד "נמנע הנמנעות" עולה נט פעמים הוי' וביחד עם
"מרום" עולה 1820 (מספר הופעות שם הוי' בתורה, סוד
פעמים הוי' וכו')!

סו דברים לג, ד.

סז איכה ד, כ.

הדבקות בתלמידיו

חכמים היא זו
שמגלה אצל כל
יהודי את ה"חלק
אלוה ממעל
ממש" שלו

בתלמידי חכמים היא כמו דבקות של האברים במח שבראש – אנחנו כמו הידים או הרגלים והרבי, "ראש בני ישראל"^{עג}, הוא כמו המח שבראש, שדבוק ומשקף את שרש נשמות ישראל, "בנים אתם להוי' אלהיכם"^{עד},

ב"מח האב", כביכול. הדבקות בתלמידי חכמים היא זו שמגלה אצל כל יהודי את ה"חלק אלוה ממעל ממש" שלו.

בספר המצוות ההגדרה היא "הדבק בחכמים ובתלמידיהם"^{עה} וההגדרה שלהם ביד החזקה עוד יותר חזקה – "יודעיו". הרבי מסביר בשיחה שתלמידי החכמים שצריך להדבק בהם, "יודעיו", הם אלו שהגיעו לדרגה של מרכבה. כשם שמרכבה בטלה לגמרי לרוכב^{עו}, כך אצל "יודעיו" אברי הגוף בטלים לגמרי לנשמה, הם פועלים בדרך ממילא לפי תורה – כאשר מגיעים לומר "מודים" הגב שלהם כורע ממילא^{עז}. יש הרבה סיפורים כאלה, כמו הרבי הרש"ב שאמר על עצמו^{עח} שעוד לפני בר-מצוה למד הלכה כל כך טוב, התעצם עם השלחן-ערוך, עד שגופו פועל בדרך ממילא על פי תורה בכל פרט ופרט (הרבי הרש"ב גם אמר על עצמו, בגיל

הרבה יותר מאוחר, שכאשר הוא הוא עוסק בלקוטי תורה מאחורי דלת סגורה הוא יכול לומר "ידעתי הייתיו" בניחותא^{עט} – "יודעיו"

עג לשון הפסוק שמות ל, יב. ראה לקו"מ קיא. עד דברים יד, א.

עה סהמ"צ לרמב"ם מ"ע ו.

עו ראה תו"א עא, ב ובכ"מ.

עז ע"פ ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד.

עח קונטרס חנוך לנער עמ' 8.

עט ראה סה"ש תשי"ג עמ' סח; סה"ש ה'ש"ת עמ' לד; סה"מ מלוקט ח"ב עמ' יב. וראה גם בספר פנים אל פנים

ל"יג מדות הרחמים, שמאירות בחדש אלול, בו המלך בשדה^{סח} – חדש אלול קורא לנו להתדמות ל"יג מדות הרחמים. כאשר אנחנו מתדמים לה' בחדש אלול, מקיימים את הכל מתוך תודעה שכל מה שאנחנו עושים

הוא "דרכיו" של ה', אנחנו יכולים להגיע לחידוש המוחלט של ראש השנה – ל"והלכת" בהליכה אי-סופית לתוך השנה החדשה.

"להדבק ביודעיו"

בכל זאת, גם כאשר יהודי מקיים מצוות מתוך תודעה שהן "דרכיו" של ה' והוא מכוון להתדמות אליו, לא תמיד ניכרת בגלוי האי-סופיות שלו – ה"חלק אלוה ממעל ממש" שלו, "נמנע הנמנעות" שבתוכו, שמאפשר לו כנברא מוגבל הליכה בלתי-מוגבלת. העצה לכך, אומר הרבי^{סט}, היא המצוה הבאה בהלכות דעות – "להדבק ביודעיו". המצוה הזו היא המצוה ב"ה הידיעה של החסידות – המקור לכך שכל אדם צריך שיהיה לו רבי שהוא דבוק בו. כשנוסעים לרבי מכוונים לקיים את המצוה דאורייתא של "ולדבקה בו"^ט.

על "ובו תדבק" שואלים חז"ל^{טו} איך אפשר לו לאדם להדבק בשכינה, שהיא אש אוכלה, ועונים שהמצוה היא להדבק בתלמידי חכמים ואז מעלה כתוב כאילו האדם נדבק בשכינה. בספר התניא מסביר אדמו"ר הזקן^{טז} שהדבקות

סח לקו"ת ראה לב, ב.

סט ח"ד פ"ז – עיי"ש.

ע דברים יא, כב.

עא כתובות קיא, ב.

עב פ"ב.

והשלילה – באמת אי אפשר לקרוא לה' בשום כינוי ותואר ולא לייחס לו שום מדה. ה' הוא לא רחום, לא חנון ולא חסיד – בשום צורה בה אנחנו תופסים את המדות הללו – אבל הוא נקרא כך לפי התפיסה שלנו, לפי הפעולות שלו במציאות. אבל כשהאדם מתדמה לה' הוא ממש צריך לנקוט במדות הללו – לא רק לפעול את הפעולות שתואמות אותן, בחיצוניות, אלא גם להזדהות איתן בלב⁹.

בנוסחים הרווחים של ספר המצוות מובאות שלש הדוגמאות הנ"ל – חנון, רחום, חסיד – אבל בתרגומים חדשים נוספה דוגמה רביעית, "מה הקב"ה נקרא צדיק אף אתה היה צדיק" (וכך נשלמות ארבע הדוגמאות המפורשות בספרי)¹⁰. יש כאן בעצם שני צמדים: חנון-רחום, שחוזרים הרבה בתנ"ך יחד, בסדר של "רחום וחנון"¹¹ או "חנון ורחום"¹² (שבמשוון הספרי אף מובאים ביחד, "מה המקום נקרא רחום וחנון אף אתה הוי רחום וחנון ועשה מתנת חנם לכל"), וצדיק-חסיד¹³, שמופיעים יחד ב"אשרי" בפסוק "צדיק הוי' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו"¹⁴.

מה המדות הללו בספירות העליונות? לחנון ורחום יש שרש במוחין (כדלקמן), אבל בפשטות, במדות הלב, "רחום" שייך למדת הרחמים של התפארת ו"חנון" שייך למלכות, לה שייכת

במלוא המובן...). הדבקות במי שהנשמה מאירה אצלו בגוף בשלמות, עד שהגוף בטל עליה לגמרי, מאפשרת לכל אדם לגלות את הנשמה שלו בתוך המצוות שהוא מקיים בגופו.

אם כן, הכלי להגיע ל"והלכת" – הליכה

אמתית, בלתי מוגבלת, למרות שהאדם נשאר נברא מוגבל (נשמה בגוף דווקא) – הוא "בדרכיו", המודעות לכך שבכל מצוה אנחנו מתדמים לה', והדרך לכך שכל זה יהיה בגילוי היא "להדבק ביודעיו". לכן כל כך חשוב לחסידים לנסוע לרבי לראש השנה – ביום שצריכים להתחדש לגמרי, לקיים "והלכת" ולהפוך לאדם חדש ואחר, צריכים לקיים את מצות "ובו תדבק", ולהביא לרבי, ולהביא

לגילוי את הכח שיש לכל יהודי "להדמות בו יתעלה כפי היכולת".

ביום שצריכים להתחדש לגמרי, לקיים "והלכת" ולהפוך לאדם חדש ואחר, צריכים לקיים את מצות "ובו תדבק", להתקשר לרבי, ולהביא לגילוי את הכח שיש לכל יהודי "להדמות בו יתעלה כפי היכולת"

ג. "אף אתה היה קדוש" חנון ורחום, צדיק וחסיד

בספר המצוות כותב הרמב"ם על ההתדמות לה': "מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה היה חסיד". מודגש כאן שהקב"ה נקרא במדות הללו ואילו לאדם אומרים "אתה היה" כך ממש. ההדגשה הזו (שמקורה בלשון הספרי) מתאימה לרמב"ם, שהעיקר אצלו בידיעת ה' הוא ההפשטה

בביאור לפרק ד.

9 וראה עוד חל"ד פ"ג ובעומק בפ"ז.

10 פא "מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא צדיק אף אתה היה צדיק, מה הוא נקרא חסיד אף אתה היה חסיד" עולה 7540 – חן פעמים עין (ה פעמים הוי'), סוד מציאת חן בעיני ה' (חן היינו התדמות, ודוק).

11 פב שמות לד, ו; תהלים פו, טו; תהלים קג, ח.

12 פג יואל ב, יג; יונה ד, ב; תהלים קיא, ד; קיב, ד; קמה, ח; נחמיה ט, יז וילא; דהי"ב ל, ט.

13 פד שני הזוגות – רחום וחנון, צדיק וחסיד – עולים 666, משולש 36, המשלים את "והלכת בדרכיו" (משולש 37, כנ"ל הערה סה) ל-37 (יחידה) ברבוע (כידוע הכלל בזה) – "רוח אלהים מרחפת על פני המים" (בראשית א, ב), "זו רוחו של מלך המשיח [גילוי היחידה]" (בראשית רבה ב, ד).

14 פה תהלים קמה, יז (ודוק שגם "חנון ורחום" מופיע שם בפסוק ח).

אני מניח תפילין
ובכך מתדמה
לה' – אבל את
לא מניחה תפילין,
את מדליקה נרות.
במצוות המיוחדות
לגברים הם
מתדמים במיוחד
לצד הזכרי של
ה', קודשא בריך
הוא, ואילו במצוות
המיוחדות לנשים
הן מתדמות
במיוחד לצד
הנקבי של ה',
השכינה הקדושה

קדוש אף אתה היה קדוש" לא רק מתדמים לאחת התכונות של ה', אלא ממש לקדוש ברוך הוא (וכידוע^פ, המהר"ל^צ חלק בחריפות על הרמב"ם, שמתאר את הקב"ה במושגים של שכל – "הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה"^א – ואמר שחז"ל קראו לו הקדוש ברוך הוא משום שהוא נבדל מכל מושג של שכל). נאמר במאמר מוסגר: אני מניח תפילין ובכך מתדמה לה' – אבל את לא מניחה תפילין, את מדליקה נרות. במצוות המיוחדות לגברים הם מתדמים במיוחד לצד הזכרי של ה', קודשא בריך הוא, ואילו במצוות המיוחדות לנשים הן מתדמות במיוחד לצד הנקבי של

ה', השכינה הקדושה. הדוגמאות המפורשות שהובאו לעיל (והן המובאות גם בשיחה של הרבי) למצוות שה' מקיים הן "הקב"ה מניח תפילין" ו"הקב"ה מתפלל" (שניהם מאותו לשון, לכן שעל אף שמדין תורה ראוי להניח תפילין כל היום, בפועל מנהג ישראל היום הוא להניח דווקא בזמן התפלה). בתפילין, המצוה העיקרית שמציינים בבר-מצוה של בן, מתדמים לקודשא בריך הוא, ובתפלה, בה עומדים לפני ה' כנוקקים וחסרים, כולנו מתדמים לשכינה (כמאמר דוד המלך – שמדתו מלכות – "ואני תפלה"^ב).

פ ט דרך מצויותי מצות האמנת אלוקות פ"ג.

צ הקדמה שניה לגבורות ה'.

א הלכות יסודי התורה פ"ב ה'.

ב תהלים קט, ד. הרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא – שאנחנו לומדים השנה הרבה מתורתו – מסביר (קול מבשר ח"א תהלים פק"ט) יפה את "ואני תפלה" באמצעות משל: יש אדם שהולך לאסוף צדקה, אך הוא לבוש ככל האדם ויתכן שהוא גם מיוחס ותלמיד חכם. במבט ראשון איני מזהה שהוא זקוק לצדקה, ורק כאשר הוא פותח את פיו ומסביר שיש לו עשרה ילדים וצריך לחתן אותם וכו' אני יודע מה מבוקשו. אבל יש עני שכל מראהו מעיד על

מתנת החן^פ, והכח לחון את החייבים הוא כחו של המלך (כנ"ל בענין "כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב"). אם כן, "רחום וחנון" הוא יחוד תפארת ומלכות, יחוד קוב"ה ושכינתיה. הצמד השני, חסיד וצדיק, שייך בפשטות לספירת החסד והיסוד ("צדיק יסוד עולם"^ט).

"אף אתה היה קדוש"

אכן, בהלכות דעות הרמב"ם מפרט הרבה יותר את המדות בהן צריך להתדמות לה'. הוא פותח בשלש מדות – באותו סגנון של "מה הוא נקרא... אף אתה היה..." – שתי הראשונות שנמצאות גם בספר המצוות, "מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא

נקרא רחום אף אתה היה רחום", והחידוש הוא התוספת "מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש". אחר כך הוא מוסיף "ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכינויין אך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בהן" – סך הכל עוד שבע מדות. יש כאן מבנה של ג"ד וז"ת, כמו שהסברנו בעבר כמה פעמים^ט.

שוב, החידוש העיקרי כאן ברמב"ם הוא "מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש". גם כאן הרמב"ם אומר שה' רק "נקרא קדוש", כי אי אפשר לתת לו שום תואר לפי ההשגה שלנו, אבל "קדוש" הכי קרוב לתאר את השגת השלילה של הרמב"ם – קדוש הוא מופשט ומושלל מכל התכונות. כלומר, ב"מה הוא נקרא

פ ספר יצירה פ"ד מ"ג. ראה פירוש הגר"א שם מ"ב. וראה גם יין משמח ח"ה שער שני בתורה "שבע מתנות החופה".

פז משלי י, כה.

פח שכינה ביניהם פ"ה הערה ב. אל עולם הקבלה פ"ה הערה 4 (וראה גם בשיעור הנ"ל הערה שגיא! הסימניה אינה מוגדרת. ועוד).

קצוות מנוגדים והליכה בדרך ה' היא בחירה בדרך הבינונית – "ודרך זו היא דרך החכמים, כל אדם שדעותיו דעות בינוניות ממוצעות נקרא חכם". אחר כך הוא מוסיף^ח שאחרי שאדם רוכש את המדה הבינונית-המאוזנת, והוא "נקרא חכם", יש מדת חסידות, כאשר ה"חסיד" יודע לנטות לצד מסוים, ימין או שמאל, על פי שיקול הדעת. בסגנון של חסידות נאמר שמי שנוקט במדה בינונית יכול להיות 'מתנגד' – 'מתנגד טוב', שעושה הכל כמו שצריך (לפי הדין, שהוא בקי בו היטב), אבל עדיין לא חסיד (שעושה לפניו משורת הדין, כלשון הרמב"ם שם) – והחסיד הוא מדרגה שלמעלה מזה. הדוגמה העיקרית שהוא מביא היא בנוגע לקצוות של בטול וישות – שני הקצוות העיקריים בעבודת ה', של שני הנפשות-היצרים. למדה הבינונית בין שני הקצוות הללו הוא קורא ענוה והוא אומר שהחסיד שמדקדק על עצמו ביותר מטה לצד של הבטול "ויהיה שפל רוח ביותר".

מהו היחס בין המדות הבינוניות, בכל ענין, בהן צריך לנהוג בגלל מצות "והלכת בדרכיו", למדות הטובות בהן עלינו להתדמות לה? הרבי מסביר^ט שהנהגה במדה הבינונית – בכל הדברים, כולל המדות הטובות המפורטות שהן דרכי ה' – נובעת מהתדמות לכך שה' מופשט מן המדות ואיננו 'מתפעל' באופן רגשי. כשהרמב"ם מסביר את מצות "והלכת בדרכיו" במורה נבוכים (כנ"ל) הוא מסיים שצריך לנהוג במדות הישרות משום שכך ראוי ו"לא מתוך סתם התפעלות" והוא מסיים ש"כל התפעלות רעה". יש כאן מקור מובהק למושג החב"די "אין-התפעלות". אין הכוונה שלאדם לא צריכה להיות כלל התעוררות בלב. אדרבא, הציווי ללכת במדות ה' הוא באמת להיות חנון ורחום וכו', כנ"ל – אלא שהיא צריכה להיות בדרך של "מח שליט על הלב",^ק באופן מושכל, ולא

נחזור לענין: מאיפה הרמב"ם לוקח את המצוה "אף אתה היה קדוש"? איפה הקדוש ברוך הוא מצוה אותנו גם להיות קדושים? כבר לפני מתן תורה יש את היעוד "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"^א. מקור עיקרי נוסף לצווי עלינו להיות קדושים הוא פרשת קדשים – "קדשים תהיו כי קדוש אני הוי' אלהיכם"^ב. חז"ל דורשים את סיום הפסוק כמלמד ש"קדושתו למעלה מקדושתכם"^ג, אבל הפשט הוא ממש כדברי הרמב"ם כאן – המצוה של "קדשים תהיו" היא "כי קדוש אני הוי' אלהיכם", וכשם שאני קדוש כך עליכם להיות קדושים. כך דרשו שם חז"ל בפירושו: "כשם שאני קדוש כך תהיו קדושים"^ד. בכל אופן, הקישור המיוחד של מצות "והלכת בדרכיו" דווקא להתדמות לקדושת ה' רמוז בבירור בתחלת הפסוק – "יקימך הוי' לו לעם קדוש". ומתי יתקיים

יעוד זה? "כי תשמד את מצות הוי' אלהיך והלכת בדרכיו" – כאשר תקיים את כל מצוות ה' מתוך הכוונה-המודעות של "והלכת בדרכיו", כנ"ל באריכות.

מדה בינונית ומדת חסידות

בכל פרק א של הלכות דעות הרמב"ם מאריך בכך שדרך ה' היא לבחור בכל דבר ב"מדה הבינונית". הוא מסביר^א שבכל דבר יש שני

מצבו – בגדיו קרועים, הוא מוזנח ומנוגע וכו' – והוא לא צריך לפתוח את פיו, עצם מציאותו מבטאת את הבקשה שלו. כשדוד המלך אומר "ואני תפלה" הוא מכונן למי שעצם מציאותו היא תפלה, גם בלי שיפתח את פיו.

צג שמות יט, ו.

צד ויקרא יט, ב.

צה בראשית רבה צב, ב; ויקרא רבה כד, ט.

צו ויקרא רבה כד, ד (וראה גם תנחומא קדושים ב).

צז הלכות ב"ד.

צח הלכה ה.

צט חל"ד פ"ה ופ"ו.

ק זהר ח"ג רכד, א; תניא פ"ב.

המצוה של
"קדשים תהיו"
היא "כי קדוש
אני הוי' אלהיכם",
וכשם שאני קדוש
כך עליכם להיות
קדושים

כהנים שעלינו להיות "פמליא למלך" ש"עליה להיות מחקה למלך". זו לשון חד-פעמית בחז"ל, שמשתמשים במושג חיקוי כפי שמשתמשים בו – על עם ישראל, הפמליא של המלך, לחקות את המלך ולהתדמות אליו^{קב}.

לכאורה, המושג חיקוי איננו חיובי כל כך בחסידות. במסכת חולין^{קג} כתוב שמר עוקבא אמר שביחס לאביו הוא "חלא בר חמרא" (חומץ בן יין), משום שכאשר אביו אכל בשר ביום מסוים הוא המתין עד למחרת כדי לאכול מאכלי חלב ואילו הוא ממתין רק מסעודה לסעודה (כמנהג הרווח היום^{קד}). הרבי ר' בונים מפשיסחא^{קה} שאל מדוע מר עוקבא היה צריך להיות "חלא בר חמרא" – הוא פשוט יכול לנהוג כאביו, ולחכות גם הוא מיום ליום. זו לא הנהגה כל כך קשה, יש לו "מח שליט על הלב", והוא יכול להחליט שגם הוא ינהג כאביו. הוא מסביר שמר עוקבא ידע שההידור הזה לא שייך למדרגה שלו ואם הוא ינהג כך זה יהיה חיקוי בעלמא (הוא יכול לחכות, אבל זה סתם לחקות...) – התנהגות חיצונית שלא שייכת לו – וכך לא רצה לעשות. זהו כלל יסודי בחסידות, שידוע כבר מהבעל שם טוב שהסביר כך^{קי} את מאמר חז"ל "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם^{קי}, משום שלא עשו עבודה פנימית שלהם אלא ניסו לחקות את רשב"י. בחב"ד הכלל הזה הוא הנושא בו מסיים הרבי הרש"ב את קונטרס העבודה^{קי}, שמדגיש כי לפני שאדם מקבל חומרא או הידור עליו למדוד היטב, בלי לרמות את עצמו, האם הוא שייך לו באמת. מי שמחקה בחיצוניות דברים שלא שייכים לו הוא 'חיצון' – כינוי הגנאי הכי חריף בחב"ד.

קב ראה קרבן אהרן ועוד שם (וכן מובן ממו"נ ח"א ספנ"ד).
קג חולין קה, א.
קד רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ט הכ"ח. וכן פסק בשו"ע יו"ד פט, א.
קה קול מבשר ח"ב חולין.
קו כש"ט (קה"ת) סעיף ד.
קז ע"פ ברכות לה, ב.
קח קונטרס העבודה פ"ז – נלמד בשיעור ט"ו סיון תשס"ט.

מתוך התפעלות רגשית סתמית. אם האדם פועל לפי התפעלות הלב, בלי הכוונת השכל, הוא ודאי יטה מהדרך הבינונית הראויה, וממילא לא ידמה במדותיו למדות של ה'. רק כשהמדות הן על פי השכל, בדרך הבינונית, הן מדות הדומות למדותיו של ה' – אז אפשר גם להתעלות עוד שלב ולנטות מהמדה הבינונית על פי שיקול הדעת של מדת חסידות. יש כאן ממש יסוד מוסד לספר התניא, "ספר של בינונים" – הנוהגים במדה בינונית – שמדריך ל"מח שליט על הלב" כדי להיות בינוני (ממילא מובן שעיקר מדת החסידות שבתניא הוא באגרת הקדש, בה מדריך אדמו"ר הזקן שוב ושוב לנטות משורת הדין ולתת צדקה בלי גבול).

על כל פנים, רואים כאן שהדרך לקיים את "והלכת בדרכיו" תלויה בעיקר ב"מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש" – דווקא תכונת הקדושה, "יקימך הוי' לו לעם קדוש", שאפשר לקיים מכח ה"חלק אלוה ממעל ממש" שלנו, מאפשרת לנקוט בדעות הנכונות, לנהוג בכל המדות בלי התפעלות חיצונית ולהתדמות לה' בכל המעשים הטובים^{קי}.

ד. לחקות את המלך "מחקה למלך"

והנה, על הצווי "קדשים תהיו כי קדוש אני הוי' אלהיכם" – המקור ל"מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש" – כתוב בתורת

קא בפרט צריכים להתדמות לה' באמונות ודעות (כשם ספרו של הרס"ג) – הנושא של הלכות יסודי התורה והלכות דעות – וגם במדות ומעשים. דבר נוסף בו כתוב שעלינו להשוות את עצמנו לה' הוא הרצונות – "עשה רצונך כרצוני" ו"בטל רצונך מפני רצוני" (אבות פ"ב מ"ד). אמונות שייכות לראש העליון שבכתר, רדל"א; רצונות שייכים לראש התחתון שבכתר, רישא דאריך; דעות שייכות למוחין (ובפרט לדעת); מדות שייכות, בפשטות, למדות הלב; ומעשים שייכים למלכות, ממנה נמשכים כל לבושי הנפש. והרמז: הממוצע של אמונות רצונות דעות מדות מעשים הוא תענוג, כג (חיה'חדוה) ברבוע. התענוג הכי גדול הוא ההתדמות לה' בכל – קיום "והלכת בדרכיו" בשלמות.

כיסוי־התעלמות הלבנה (וישראל שנמשלו ללבנה, כנ"ל), התחדשות שהיא־היא קיום "והלכת בדרכיו" (כנ"ל באריכות). דווקא קיום המצוות באופן כזה, כחוקים־חיקויים, נותן כח להליכה שבאין ערוך – "אם בחקתי תלכו"^{קיד} (וכנ"ל שיש כאן דווקא סוד של תנאי, "אם").

בפסוקי ראש השנה הללו, "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב" יש תופעה נוספת של "לשון נופל על לשון" – **חג־חק** (המתחלפים באותיות **גיבקה**, כפי שניכר בפרט בהגיה התימנית). כפי שהוזכר, הפשט של "יום חגנו" הוא ראש השנה – למרות שראש השנה הוא יום הדין הוא גם יום חג וצריך לשמוח בו. דווקא על ראש השנה כתוב "אכלו משמנים ושתו ממתקים... כי חדות הוי' היא מעזכם" (והחדוה היא הנקודה הראשונה והחדה של השמחה, עוד לפני התפשטות השמחה^{קטז}) – השמחה שלנו מבטאת את הבטחון שאנחנו יוצאים זכאים בדין^{קטו}. איך אפשר לשמוח ביום שספרי חיים וספרי מתים פתוחים בו^{קטז}? קודם כל, החג הזה גופא הוא חק, גזרת מלך שלמעלה מטעם ודעת! אכן, כאשר זוכים ל"חק" של חיקוי המלך, קיום מצות "והלכת בדרכיו", ומתגלה שאנחנו בעצם דומים למלך ומגלים את הבלי־גבול שלו בתוך קיומו כנבראים מוגבלים – תכלית בריאת העולם, אליה חוזרים בראש השנה, "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון" – החק־החיקוי הופך גם לחג.

אם נגיע לראש השנה מתוך התודעה הזו, של קיום מצות "והלכת בדרכיו" – הליכה אין סופית, שהיא התחדשות גמורה, שהכלי להגיע אליה הוא ההתדמות לה' ומה שמגלה זאת במציאות הוא הדבקות ביודעיו – ודאי נכתב ונחתם לשנה טובה ומתוקה.

שהכל יהיה בהצלחה, שהנסיעה לרבי תהיה

מה ההבדל בין חיקוי חיובי, קיום מצות "והלכת בדרכיו", לחיקוי שלילי שהחסידות ממאסת? חיקוי חיזוני, הצגה "כקוף בפני אדם", הוא דבר מאוס. אבל ישנו חיקוי שמבטא חקיקה פנימית בנפש, כפי שמוסבר בחסידות^{קטז} ביחס לאותיות החקיקה, שמאחדות לגמרי עם הדבר בו הן נחקקות (לעומת אותיות הכתיבה שהן דבר נוסף לגמרי עליו נכתבו).

"כי חק לישראל הוא"

עבודת החיקוי הזו שייכת במיוחד לראש השנה, בו נאמר "כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב". מכיון שמדובר בישראל עם קרובו של ה', המקדשים את החדשים^{קטז} והזמנים וממליכים את ה' – בשל הזיקה העצמית שלהם אליו^{קיא} – החיקוי שלהם הוא אמתי ורצוי, 'חיקוי אותנטי' המגלה את עצם הנשמה.

קבלת העול של ראש השנה – בו עלינו להתעצם עם עבודת "והלכת בדרכיו", כנ"ל באריכות – מלמדת שאת כל המצוות (גם את ה"עדות" וה"משפטים", המובנות יותר בשכל) צריך לקיים כחוקים שלמעלה מטעם ודעת^{קיד}. כאשר מכוונים בקיום מצוה שהוא התדמות לה' שמקיים את אותה מצוה ברור שאין אנו יכולים להשיג את טעם המצוה בשכלנו, היא עבורנו **חק** גמור, אך מכיון שכח החיקוי נובע מה"חלק אלוה ממעל ממש" שלנו (כנ"ל) הוא פועל בנו חקיקה פנימית גמורה, התאחדות עם המצוה ועם ה' שמצווה עליה. השער **חק** הוא גם עיקר השרש **מחק**, ורש"י כותב בפירושו שהמלה "מחקה" "לשון חיקוי"^{קיג} – החיקוי העצמי מוחק את המציאות הקודמת כדי לחולל מציאות חדשה, סוד ההתחדשות הגמורה של ראש השנה מתוך

קטז לקו"ת ריש פרשת חקת.

קיא חק – שער החיקוי, המבואר בפנים – הוא גם ר"ת של ה"לשון נופל על לשון" חדש־קדש.

קיד קיא ראה לקו"ת נצבים ד"ה "אתם נצבים" ובאריכות **מעין גנים** ח"ה לראש השנה.

קיב ראה לקו"ש ח"א בחקתי ובכ"ד.

קיג שופטים ה, כו.

קיד ויקרא כו, ג.

קטו **פנים אל פנים** עמ' קכט הערה ע. ובכ"מ.

קטז ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.

קיד ר"ה לב, ב.

לשון הצלחה, כמו שדברנו הרבה פעמים קי"ט. כדי להצליח צריך להיות 'משכיל', ללמוד הרבה חסידות, ומתוך כך לעשות הרבה – בהצלחה!

דרך צלחה ותפעל את פעולתה. הפרשה מסיימת "למען תשכילו את כל אשר תעשו" קי"ח. התרגום של "תשכילו" הוא "תצלחו" – השכלה היא

קיט ראה הנפש פ"ו הערה פח ובכ"מ.

קיח דברים כט, ח.

הַלּוּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לַדֶּרֶךְ

- ◆ מצות "והלכת בדרכיו" – המצוה ה־תרי"א – נוגעת לכל התורה.
- ◆ לכל יהודי יש יכולת וכח להתדמות לה'.
- ◆ התדמות לה' היא "אדמה לעליון" למעליותא – תכלית האדם (ותיקון חטא אדם הראשון).
- ◆ ההתדמות לה' היא במדות הרחמים ובקיום כל המצוות.
- ◆ יש למצות "והלכת בדרכיו" שייכות מיוחדת לאשה-אמא.
- ◆ מצות "והלכת בדרכיו" היא המצוה להתכוון להתדמות לה' בכל דבר.
- ◆ על ידי "והלכת בדרכיו" מתקיים "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך".
- ◆ תכלית קיום הגוים בעולם היא קידוש ה' בעיניהם על ידי היהודים המתדמים לה'.
- ◆ עבודת ראש השנה – עבודת התשובה – היא התחדשות גמורה.
- ◆ הליכה אמיתית היא התקדמות אין-סופית, באין-ערוך לנקודת המוצא.
- ◆ הנברא המוגבל יכול ללכת הליכה בלתי מוגבלת רק מכח "נמנע הנמנעות" ("מרום").
- ◆ באדם יש "חלק אלוה ממעל ממש", "חלק בורא שנעשה נברא", מכחו הוא מתדמה לה', "נמנע הנמנעות".
- ◆ גילוי יג מדות הרחמים באלול – "המלך בשדה" – הוא הזמנה להתדמות לה'.
- ◆ בהתקשרות החסיד לרבי הוא מקיים מצות "ולדבקה בו" – "להדבק ביודעיו".
- ◆ מצוות "להדבק ביודעיו" מגלה את היכולת "להדמות בדרכיו".
- ◆ הקב"ה – המושלל מכל תואר – רק נקרא במדות אך על האדם להזדהות אתן בפנימיות.
- ◆ במצוות הגבריות (תפילין) מתדמים לקב"ה ובמצוות הנשיות (תפלה) מתדמים לשכינה.
- ◆ התדמות לקדושת ה' – "יקימך הוי' לו לעם קדוש" – היא תכלית "והלכת בדרכיו".
- ◆ התדמות לקדושת ה' היא היכולת להדבק במדותיו בלי התפעלות שלילית.
- ◆ כדי לנקוט בדרך ה' – המדה הבינונית – יש לפעול באופן של "מח שליט על הלב".
- ◆ אחרי שזוכים להיות חכם-בינוני, ההולך בדרך המיצוע, ניתן להיות חסיד, הפועל "לפנים משורת הדין" מתוך שיקול דעת נכון.
- ◆ ישנו חיקוי חיצוני, מאוס ושלילי, וחיקוי פנימי ועצמי, הפועל חקיקה בנפש.
- ◆ קיום המצוות כחוקים, שלמעלה מטעם ודעת, הוא חיקוי חיובי של ה'.
- ◆ החיקוי החיובי מוחק את המציאות הקודמת ומחדש מציאות חדשה.
- ◆ חיקוי ה' בראש השנה מאפשר לשמוח ולחגוג – "בכסה ליום חגנו. כי חק לישראל הוא".
- ◆ כדי להצליח יש להשכיל בחסידות ולהרבות במעשים.

לאט

שיעור

התוועדות הכנה לסליחות

"כי עמך הסליחה"

קיצור מהלך השיעור

לפי מנהג אשכנז מתחילים לומר **סליחות במוצאי שבת** דווקא, והשבת הזו מכונה **שבת סליחות**. בשבת הזו יש להתבונן בפסוק "**כי עמך הסליחה למען תורא**" – לחוש שהסליחה באה **מעצמות ה'**, ברחמי הגמורים, **ללא תלות** בהתעוררות שלנו. התודעה לפיה **הסליחה האלוקית קודמת לבקשות** שלנו מעניקה השראה אחרת, **שבתית**, על האופן בו אנו נגשים לומר סליחות.

"למען תורא". מתוך תודעת "כי עמך הסליחה" בשבת אומרים סליחות במוצאי שבת.

סוד "אחד" בסליחות

לפי מנהג הספרדים, שאומרים סליחות בכל חדש אלול, יש מספר ימי סליחות קבוע לפני ראש השנה. אבל לפי מנהג אשכנז, בו מתחילים את הסליחות בסמיכות לראש השנה, דווקא במוצאי שבת, מספר ימי הסליחות לפני ראש השנה משתנה משנה לשנה (ולפי מנהג חב"ד, שאין אומרים סליחות בעשי"ת^ג – והסליחות של צום גדליה הן כסליחות של שאר תעניות הצבור – הרי אלו כל ימי הסליחות). כאשר

שבת סליחות – "כי עמך הסליחה"

שבוע טוב לכולם, שתהיה לנו שנה טובה ומתוקה, שנת גאולה, לכלל ולפרט. אנחנו יוצאים משבת סליחות ועוד מעט נאמר בע"ה סליחות בפעם הראשונה השנה. העובדה שלשבת קוראים "שבת סליחות" מלמדת שהסליחות בעצם כבר מתחילות בשבת. בשבת אמנם לא אומרים סליחות, לא מבקשים בכלל, אבל זו שבת סליחות – עצם השבת פועל את הפעולה של "כי עמך הסליחה"^א. זו ההתבוננות של שבת סליחות, "כי עמך הסליחה" – רק "עמך", עם העצמות – ואז

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. מוצש"ק כ"תבוא, כ' אלול תשפ"א – כפ"ח.

א תהלים קל, ד. וראה תו"מ חנ"ג עמ' 439 (ובכ"מ).

ב ורמז: "עמך" פשוט, במילוי, במילוי המילוי ובמספר

קדמי (כנגד כחב"ד, כמבואר במ"א) עולה 1582 – יד (דוד) פעמים סליחה!

ג ספר המנהגים עמ' 58.

הדגש הוא על

המלה "עמך", רק
עמך הסליחה, אין
כתובת אחרת, רק
אתה

"כי עמך הסליחה למען תורא" הוא שהסליחה היא רק "עמך" – אין ממוצע, אין אמצעי, אין ממי לבקש, רק מהקב"ה. הפסוק הזה מופיע בפרק קל – "שיר המעלות ממעמקים קראתיך הוי", אותו אומרים בעשרת ימי תשובה. זהו פרק שקשור בעצם לעשרת ימי תשובה, והוא מתחיל כבר משבת סליחות. והסימן – קל בגימטריא "עמך". שוב, רש"י אומר פשוט – שהדגש הוא על המלה "עמך", רק עמך הסליחה, אין כתובת אחרת, רק אתה. אם יודעים זאת – אז "למען תורא", אתה, עצמותך, "תורא".

האבן עזרא כותב פירוש אחר: דוד מתחנן לסליחה על החטא הידוע שלו, חטא בת שבע, ואומר לקב"ה – 'אם תסלח לי אז תורא, אז כולם ייראו ממך. אבל אם ח"ו לא תסלח לי – כולם יתייאשו מהתשובה ואף אחד לא יירא ממך'.

יש עוד פירוש, שכותב הספורנו: הפסוק הקודם אומר "אם עונות תשמר יה אדני מי יעמד". הוא מסביר ששם ייה הוא רחמים שאינם גמורים, אבל שם הוי', השם המלא, הוא רחמים גמורים. בעמלק כתוב "כי יד על כס יה"^א, "אין השם שלם... עד שימחה זרעו של עמלק"^ב, "תמחה את זכר עמלק"^ג, הספק באמונה^ד. העיקר הוא להגיע לשם מלא של הקב"ה, שם הוי' ב"ה, שהוא רחמים גמורים.

שרש הסליחה

אנחנו מסבירים בכמה מקומות^{טו} שיש שלש ואפילו ארבע מדרגות של רחמים – "רחמים"

י בספרים שלנו כתוב "אם עונות תשמר יה אדני מי יעמד" – כנ"ל בפנים – ולכאורה קשה על יסוד פירושו של הספורנו. אכן, בזהר ח"ג קפה, ב (וראה גם קטו, א) משמע שגורס בפסוק הוי' (וכבר הקשו שם מפרשי הזהר) – עיי"ש – ונראה שכך גורס גם הספורנו.

יא שמות יז, טז.

יב ראה תנחומא תצא ט (הובא ברש"י עה"פ). ובכ"מ.

יג דברים כה, יט.

יד הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קיח.

טו מלכות ישראל ח"ג מאמר "גדולה נקמה" הערה יח.

ראש השנה חל ביום שלישי אומרים הכי הרבה ימים סליחות בפועל, שמונה ימים – ששה ימים בשבוע הראשון, אחר כך שבת שלא אומרים סליחות, ואז עוד יומיים. מספר הימים הכי נמוך שיכול להיות הוא ארבעה ימים, כאשר ראש השנה חל ביום חמישי בשבוע^ט.

עוד לפני ימי הסליחות – הכי הרבה ח והכי מעט ד (יחס של "שלם וחצי") – יש את השבת, ממנה מתחיל הכל, כנ"ל. השבת היא ה"א שלפני ימי הסליחות בפועל – היום של "כי עמך הסליחה למען תורא", פעולה מלמעלה, אתערותא דלעילא. אם כן, הסימן של הסליחות הוא "אחד". סימן שעצם הענין של סליחות הוא "אחד", אנחנו "גוי אחד בארץ"^ה. כנראה סליחות קשורות לאברהם אבינו, היהודי הראשון, "אחד היה אברהם", "כי אחד קראתי"^ז. זהו רמו ראשון, להתבונן ב"אחד", מלה אותה מנתחים חז"ל^ח ל"א, ח ו"ד. העיקר הוא ה"א, "אלופו של עולם". ח הימים הם כמו ז רקיעים וארץ ו"ד הימים כמו ד רוחות העולם, אבל העיקר הוא ה"א – גילוי העצמות בתודעה של "כי עמך הסליחה למען תורא".

פירושי "כי עמך הסליחה"

רש"י כותב (וכמוהו רוב המפרשים^{טו}) שפירוש

ד כאשר ר"ה חל בשבת – כמו בשנה הבעל"ט (תשפ"ד) – ישנם ימי סליחות בפועל (הממוצע בין ד לח, סוד הדרך של הרמב"ם), בין השבת שלפניהם (שבת סליחות) והשבת שאחריהם (שבת ר"ה), על דרך שבת בראשית שבאה לאחר ששת ימי המעשה (הגם ששבת בראשית עצמה היא ביום בדר"ה), בסוד "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות מיד נגאלין" (שבת קיח, ב).

ה שמואל ב ז, כג; דהיי"ז, כא.

ו יחזקאל לג, כד.

ז ישעיה נא, ב.

ח שעה"כ דרושי ק"ש דרושו. ובכ"מ. וראה סמ"ק סימן ב (הובא בכ"מ או"ח סימן א).

ט ראה רד"ק, ר"י מטראני ומצודת דוד (עפ"י תנחומא משפטים יח, ו).

היינו "הוא ושמו בלבד"^כ – שם הוי' שלמעלה מהמצצום הראשון ואפילו למעלה מגילוי אור ה', זהו שם של "אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו מהרה לאורו"^{כא}.

במושגי הקבלה, מקור הסליחה לעוברי רצונו של ה' צריך להיות למעלה מהראש התחתון של הכתה, כח הרצון (מקור המצוות). פירוש האבן עזרא שייך

לראש השני^{כב} האמצעי שבכתה, רישא דאין – כח התענוג – כאשר דוד 'מבטיח' לה' איזה תענוג יהיה לו כאשר כולם ייראו ממנו. פירוש הספורנו, כפי שהוסבר, שייך לראש העליון שבכתה, רדל"א

(מכח "חביון עז העצמות"^{כב} שבו) – האמונה בה יש "רחמים עצומים" ("רחמים גמורים"). אך פירוש רש"י, בו פתחנו, הוא בסוד העצמות, "הוא" עצמו שלמעלה גם משם הוי' (במדרגה בה "הוא ושמו אחד") שמזכיר הספורנו. זהו שרש הרצון הנעלם והעצמי (שמקורו ב"חביון עז העצמות" עוד לפני התלבשותו ברדל"א) – המדרגה בה היהודי מזדהה לגמרי

עם ה"חלק אלוה ממעל ממש"^{כג} שבו וממילא ה' רוצה בו רצון עצמי וסולח לו על הכל, וד"ל. זהו ווארט אחד, ששבת סליחות – שאנחנו מתחילים לומר סליחות בהשראה שלה, לכן לפי מנהג אשכנז מתחילים סליחות אחרי שבת – היא עצם הסליחה, עוד לפני שפותחים את הפה.

כ פרקי דרבי אליעזר פ"ג. וראה **אשא עיני עמ' עג**.
כא ברכת "יוצר אור". וראה ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" לר"ה מפאריטש (נדפס במגיד **מראשית אחרית**) ובסיום ביאורו להקדמת דרך חיים.

כב שגור מאמרי רשב"י פירוש ספרא דצניעותא פ"א, ע"פ חבקוק ג, ד. וראה גם מאו"א מערכת אלף אות סד.
כג תניא פ"ב.

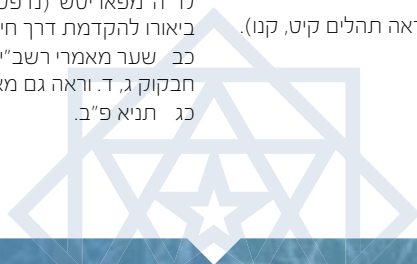
"מפני חטאינו" גלינו מארצנו, אנו עדיין בגלות עד ביאת ינון במהרה בימינו, וכדי להביא את הגאולה צריך לסלוח לנו את העוונות

סתם, "רחמים רבים"^{טז}, "רחמים גדולים"^{יז} ו"רחמים עצומים"^{יח}. סתם רחמים הם בתפארת, זעיר אנפין, לכן הם לא רחמים גמורים. "רחמים רבים", "רחמים גדולים" ו"רחמים עצומים" הם כנגד ג' רישין שבכתה. כשהספורנו אומר "רחמים גמורים" הוא מתכוון בעצם ל"רחמים עצומים", רחמים ממקום של אמונה פשוטה – לה זוכים דווקא על ידי מחית עמלק, כמו שהסברנו.

הוא אומר ש"כי עמך הסליחה" היינו משם הוי' עצמו. "אם עונות תשמור יה" – אם הרחמים הם רק משם י"ה, הוא לא יסלח לעוונות שלנו, הוא ישמור אותם. העוונות שלנו, לדאבוננו, הם רבים – "מפני חטאינו גלינו מארצנו"^{טז}, אנו עדיין בגלות עד ביאת ינון במהרה בימינו, וכדי להביא את הגאולה צריך לסלוח לנו על העוונות. הסליחה על העוונות שלנו תלויה בהתגלות של השם המלא, לא רק שם י"ה. פירוש

הספורנו הוא מאד יפה, לכן אני קצת מאריך בו, ששם י"ה הוא "רחמים שאינם גמורים" – אפשר לרחם על מישהו, אבל אלה לא רחמים גמורים, ולכן הם לא מספיקים בשביל למחול ולכפר על עוונות גדולים. בשביל לסלוח, למחול ולכפר צריך רחמים גמורים – הוא מדבר על עצם ושלמות שם הוי'. שלמות שם הוי' לעניינינו

טז נוסח ברכת "מחיה המתים" (וראה תהלים קיט, קנו).
יז ישעיה נד, ז.
יח נוסח "אב הרחמים".
יט מוסף לר"ח ולרגלים.

קול שמחה

פרשת נצבים

חיים טובים וארוכים

כמפרשים לפי הפשט שמדובר על ה'י', כמטבע התפלה "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה" (וודאי שבדרך פשיסחא, מהיהודי הקדוש ור' בונם, אוהבים לפרש הכל על לימוד התורה).

יש דברים מתוקים עכשיו ומרים לאחר זמן, "דבש מצאת אכול דִּינְךָ", "אכל דבש הרבות לא טוב". אבל התורה היא חיינו ואורך ימינו – חיים טובים ומתוקים עכשיו, שהרי דברי התורה הם "מתוקים מדבש ונפת צופים", ואריכות ימים לעתיד. ולא רק חיים ארוכים כפשוטו אלא "שאין מגיע לו מיתה, כי הנפש המשכלת חי לעולם" – הנפש המשכלת היא הנפש האלקית (כמצוי גם בלשון אדמו"ר הזקן), והיא חיה לעולם, בחיי העולם הבא (כמו שנלמד מכאן שבתלמוד תורה "הקרן קיימת לעולם הבא"¹) ואף בחיים נצחיים!

הפנמת החיים

בשני הפסוקים חוזר המושג חיים ארבע פעמים: שלש פעמים בפסוק הראשון "החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך", ופעם נוספת בפסוק השני "כי הוא חיך וארך ימך". יש כאן תהליך של הפנמה: תחילה החיים נתונים לפנינו, אחר כך עלינו

הַעֲדֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבִחְרַתְּ בְּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אִתָּה וְזָרְעֶךָ. לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעֵךָ וּלְדַבְּרָהּ בּוֹ כִּי הוּא סִיּוֹף וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּע ה' לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם.²

ואמר הרבי ר' בונם: כי הוא חיך ואורך ימך. לכאורה הוא כפל. רק דהדבר הוא כך על דרך משל, לפעמים כשהאדם הוא חולה אז הרופא נותן לו סממנים מרים ואז בשעת אכילה מר לו מאד אלא שלבסוף הוא לו לאורך ימים. וכן לפעמים הוא אוכל דבש הרבה ומתוק לו מאד אבל לבסוף הוא נעשה חולה מזה. נמצא שאין זה לו לאריכות ימים. אבל התורה היא בשעת מעשה מתוק לו מאד. וזהו כי הוא חיך, שמרגיש בה חיות טוב. וגם היא לו לאריכות ימים, שאין מגיע לו מיתה, כי הנפש המשכלת חי לעולם.³

ר' בונם מפרש "כי הוא חיך וארך ימך" על התורה בפרט (כמו שעולה מדברי חז"ל⁴, ולא

נערך ע"י יוסף פלאי, משיעור ש"פ כי תבוא תשפ"ג. א דברים ל, יט.כ.

ב מתוך קול שמחה. ומקורו ברמתים צופים פ"ד אות ד, ושם ממשיך "זה שכתב הבינה לעתים על פסוק 'כי בי ירבו ימך', דהיינו כשהיום נתרבה אצלו מחמת השמחה והתענוג שיש לו, 'ויוסיפו לך שנות חיים' גם כן שכל שנותיו יהיו חיים אפילו כשילך מהעולם הזה. וכמו שכתב העקידה על מאמר חז"ל יעקב אבינו לא מת [ראה עקדת יצחק שער לב]."

ג ראה שבת יג, א. קידושין מ, א. תרגום יונתן עה"פ. זהר ח"א צב, א.

ד ראב"ע וחזקוני. ה קידושין מ, א.

ללא 'התפעלות' חיצונית ('אן התפעלות'). אכן, הוראה זו 'לעמוד במקום' אינה סותרת את ההליכה, ההתקדמות התמידית, "ילכו מחיל אל חיל", "מעלין בקדש", בדילוג איך-סופי. אדרבה, ההליכה האמיתית היא התקדמות פנימית תוך כדי מנוחת הדעת, ללא התפעלות חיצונית.

מדת ההשתוות

והנה, "והשיגוך" כתוב שלש פעמים בתנ"ך, הכל בפרשת כי תבוא: "וּבָאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַבְּרָכּוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׂיגוֹךְ", "וּבָאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׂיגוֹךְ"¹, "וּבָאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְרַדְפוּךָ וְהַשִּׂיגוֹךְ"² (ורמז מופלא: **והשיגוך והשיגוך ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך**). לפי דרכו של הרבי ר' בונם, יש לפרש: כשם ש"והשיגוך" בברכות היינו שאתה תשאר במקומך הראשון, כך "והשיגוך" בקללות היינו שאתה תשאר במקומך הראשון. כלומר, גם כשיהיה לך טוב וגם כשיהיה לך הפך הטוב – קבל הכל בהשוואה, במדת ההשתוות (האהובה על מורנו הבעל שם טוב³). גם כאשר באות עליך קללות ח"ו, נדמה כאילו ה' מקלל אותך – אל תיפול ברוחך ואל תתייאש ח"ו, אלא השאר במקומך הראשון. דע שבאמת "אין רע יורד מלמעלה, והכל טוב, רק שאינו מושג"⁴.

"והשיגוך" הראשון, שנאמר בברכות, כתוב חסר וא"ו. ושתי פעמים "והשיגוך" בקללות מלא וא"ו (כמו שמצוין במסורה). במנחת שי מובאים טעמים לזה "כי הקללות נתמלאו והברכות לא נתמלאו. ובפסיקת' דר' טוביה, מה שנכתב בקללות מלא וי"ו על שם 'עמו אנכי בצרה'

לבחור בחיים, ואז אנו עצמנו חיים, "למען תחיה", בחיים טובים וארוכים ההופכים להיות חיים נצחיים. תחילה יש השראה על, אחר כך השראה ב... (על דרך המעבר בין הבעש"ט ואדמו"ר הזקן) עד להפנמה והתעצמות, גילוי היחידה שבנפש שהיא אחד ממש עם הקב"ה "חי לעד וקיים לנצח" (ש"הוא חיך וארך ימך"). ורמז: **חיך וארך ימך** ב'מספר קדמי' = 1443 = **הוי' אחד** פעמים **יחידה** (והערך הממוצע של כל תבה = 481 = **אחד** פעמים **יחידה**, מספר ההשראה ה-16). ופירוש הפסוק השני בפנימיות: "לאהבה את ה' אלהיך" בחסד. "לשמע בקלו", בינה (שמייעה בביתה). "ולדבקה בו", דעת וכתה. "כי הוא חיך וארך ימך", המשכה בקו ימין, חכמה-חסד-נצח: "חיך" בחכמה, "החכמה תחיה בעליה"; "אריך" בחסד, "חד אריך"; "ימך" בנצח, מושג הזמן. "לשבת על האדמה" מלכות. "לאברהם ליצחק וליעקב" חג"ת.

השלמה לפרשת כי-תבוא המתקת הקללות

בפרשת כי תבוא, הנקראת קודם ראש השנה כדי ש"תכלה שנה וקללותיה"¹, נאמר וּבָאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַבְּרָכּוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׂיגוֹךְ בִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ². ופירש הרבי ר' בונם: "והשיגוך" – במקום שאתה נמצא. כלומר, גם כאשר ה' מברך ומרומם אותך אל יגבה לבך אלא השאר בהכנעה ושפלות. "אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח"³ – "כי באתה לך ממשלה אל תנח מדת ענוותנותך"⁴ (כפי שהתבאר בגליון הקודם). הוראה זו היא תקון הדעת בנפש, להשאר במקום

יא דברים כח, טו.

יב דברים כח, מה.

יג צוואת ריב"ש אות ב "שויתי ה' לנגדי תמיד. שויתי לשון השתוות בכל דבר המאורע הכל שוה אצלו בין בענין שמשבחים בני אדם אותו או מבזין אותו וכן בכל שאר דברים".

יד תניא אגה"ק יא.

1 כפירוש הראב"ע הנ"ל, ש"הוא חיך וארך ימך" קאי על ה'.

2 מגילה לא, ב.

3 דברים כח, יב.

4 קהלת, י, ד.

י קהלת רבה, י, א ד.

המתקה, להמתיק את הקללות ולגלות שאליבא דאמת הן רק ברכות. לכן ב"והשיגוך" השלישי יש תוספת "ורדפוך", עיקר המילוי. ועוד, נאמרו כאן שלשה פירושים במילוי "והשיגוך", והם עצמם בסוד הכנעה-הבדלה-המתקה. הפירוש הראשון במנחת שי "כי הקללות נתמלאו" הוא פירוש של הכנעה כמובן (קללות היורדות בסדר השתלשלות ונראות דע גמור ח"ו). הפירוש השני, לרמז כי "עמו אנכי בצרה", הוא פירוש של הבדלה – יש כאן הזדהות ה' בצערם של ישראל, כמו "במסתרים תבכה נפשי" (בדרך של התלבשות פנימית), אך עדיין ללא המתקה. ואילו הפירוש ע"פ ר' בונם הוא המתקה: מדת ההשתוות תוך אי-התפעלות מהקללות, מתוך אמונה ועד ראייה מוחשית שהכל הוא עצם הטוב (הכל טוב במתנת חנם מלמעלה, ואני עצמי נשאר 'גארנישט', בהשוואה גמורה ובשמחה רבה). יהי רצון שתכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה, ותתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

לרמוז כי ה' שוכן בקרבם ולא יאבדו בגלות". ולפי הנ"ל יש לפרש עוד: הוא"ו היא אות ההתקשרות וההתחברות (וא"ו החיבור), סוד הדעת ("מפתחא דכליל שית") – ולכן דווקא בקללות כתוב "והשיגוך" מלא, לומד שלא תחסר כלום ממקומך ומעמך הראשון אלא תשאר מלא בהתקשרות והתחברות לה' הטוב והמטיב לכל, בישוב הדעת ותקון הדעת.

הכנעה הבדלה המתקה

המעבר מכתוב חסר לכתוב מלא הוא בסוד החשמל, "חש מל", שתיקה ודיבור (מל היינו מלא). יותר מזה, שלש הפעמים הנ"ל הן שלמות התקון של חש-מל-מל, "הכנעה הבדלה המתקה", כפי שלימד הבעש"ט: "והשיגוך" הראשון מלמד את מדת הכנעה בזמן הברכה והטובה, ולכן הוא חסר וא"ו, בחינת "חש", שתיקה. "והשיגוך" השני מלמד שגם כאשר נראה שמגיעות קללות, אנו יכולים להבדל מהן, מתוך אמונה ש"אין רע יורד מלמעלה". "והשיגוך" השלישי הוא כבר

פרקי אבות

פרק ה', משניות י"ט"ו

ארבע מדות

אַרְבַּע מְדוֹת בְּאָדָם... אַרְבַּע מְדוֹת בְּדַעוֹת... אַרְבַּע מְדוֹת בְּנִוְתָנִי צְדָקָה... אַרְבַּע מְדוֹת בְּהוֹלְכֵי בֵּית הַמְּדֻרָשׁ... אַרְבַּע מְדוֹת בְּיוֹשְׁבֵי לְפָנֵי הַחֲכָמִים...

אלו שש משניות סביב המספר ארבע. בפנימיות, שש משניות אלו – שכולן עוסקות ב"ארבע מדות" – מכוונות כנגד שש מדות הלב, מחסד עד יסוד, בדרך הבאה:

חסד וגבורה – "אַרְבַּע מְדוֹת בְּנִוְתָנִי צְדָקָה", נתינת צדקה באה ממדת החסד, כאשר התכלית היא מדת החסיד (לשון חסד) "יתן ויתנו אחרים". הרשע שמדתו "לא יתן ולא יתנו אחרים" הוא כנגד הגבורה, שכן צמצום השפע שייך לגבורה. לפי זה ניתן לזהות את השרש החיובי של הרשע: מדת החסד אומרת לתת, ללא בקורת האם המקבל ראוי לקבל, ואילו הגבורה מצמצמת את הנתינה מתוך סברא שאין המקבל ראוי לקבל וממילא הנתינה עלולה לתת יניקה לחיצונים כו', ואלה בדקות ה'מוחיך' של הרשע כאן, שכולו אומר גבורה וצמצום השפע (אלא שהוא טועה מאד כמובן). והנה ממשנה זו למד מורנו הבעל שם טוב – מייסד החסידות, שכולו חסד ונתינה לזולת – את העיקר הגדול "הרע כסא לטוב", שלכן נכלל גם הרשע ב"נותני צדקה". אם כן, דווקא הגבורה היא "הרע כסא לטוב", בהיות "בניין המלכות

מן הגבורות". תפארת – "אַרְבַּע מְדוֹת בְּאָדָם... שְׁלֵי שְׁלָךְ וְשְׁלָךְ שְׁלָךְ, חֲסִיד". הלשון "באדם" שייכת לתפארת, "כתפארת אדם" ("תפארת גופא"). לא מדובר כאן על ההשפעה בפועל לזולת (כמו במשנה של החסד, "נותני צדקה") אלא על עצם האדם כיצד הוא תופס את עצמו ביחס לזולת. נצח – "אַרְבַּע מְדוֹת בְּתַלְמִידִים", "אַרְבַּע מְדוֹת בְּיוֹשְׁבֵי לְפָנֵי הַחֲכָמִים". אלו שתי משניות דומות, שהרי התלמידים הם היושבים לפני חכמים! בשתי המשניות מדובר על מדת הכשרון של התלמיד, בלמידה וזכירה (מה ששייך באופן פשוט ל'מוטבע' ופחות תלוי בבחירה חופשית). לכאורה נראה ששתי המשניות הן נצח והוד, זוג הספירות ההולכות יחד, "תרין פלגי גופא", ונקראות "למודי ה'" כתלמידים היושבים לפני חכמים. אך יותר מדויק: מדובר כאן על הבחינות העליונות של נצח והוד, הפרקים העליונים של הרגלים (וכנגד "כליות יועצות"), ומבואר בדברי האר"י שהפרקים העליונים של נצח והוד כלולים יחסית בספירת הנצח, חנוך התלמידים שייך לנצח.

הוד – "אַרְבַּע מְדוֹת בְּהוֹלְכֵי בֵּית הַמְּדֻרָשׁ". גם כאן מדובר על לומדי התורה, אך לא מוזכר שהם תלמידים והדגש הוא על ההליכה. ההליכה שייכת לנצח והוד, "נצח והוד תרין שוקיך", היינו הפרקים התחתונים של הרגלים, המהלכים בפועל. הרגלים הולכות או נעמדות מלכת,

הסיפור החסידי

השר שלום מבעלז | פֿע!

רבי שלום רוקח מבעלז נולד בשנת תקמ"א לאביו רבי אלעזר רוקח, מחכמי ה'קלויז' בברודי. בגיל צעיר התייתם רבי שלום מאביו, ונשלח על ידי אמו לעיר סקוהל ללמוד אצל אחיה רבי יששכר דב, אב"ד העיר (שמאוחר יותר הפך לחותנו). בהיותו כבן שש ביקש לנסוע לרבי אלימלך מליז'נסק. אמו עזרה לו לחסוך כסף עבור הנסיעה שתוכננה לחג השבועות, אלא שבאותה שנה, בכ"א באדר, נפטר רבי אלימלך. מסופר כי לאחר נישואיו, כאשר הלך ללמוד חסידות אצל רבו הראשון בתורת החסידות, רבי שלמה המגיד מלוצק, היה משתלשל בחבל באישון ליל מחלון חדר השינה שלו בבית חמיו, מחשש להתנגדותו. לפנות בוקר, כאשר היה רבי שלום חוזר, אשתו הייתה ממתינה ליד החלון עם החבל וכך היה מטפס ועולה בחזרה. מאוחר יותר נסע רבי שלום אל 'החווה מלובלין' והיה לאחד מגדולי תלמידיו. בעצת רבו 'החווה' קיבל עליו את רבנות העיירה בעלז, שם כיהן עד לפטירתו בכ"ז באלול תרט"ו.

וקח אתך את בנך הסורר, שם תוושע".
בצר לו, פנה האב ועשה ככל אשר צווהו ה'ישמח משה', והחל להפציר בבנו שיואיל לנסוע עמו. ראשית לא אבה הבן לשמוע מכך, אולם לאחר הפצרות ותחנונים חוזרות ונשנות של אביו, נאות הבן לנסוע אך הזהיר את אביו, כי הוא נוסע הלוך ושוב, לא יותר.

בהגיעם לבעלז נכנסו האב והבן אל רבינו, והאב החל לומר לפני רבינו "זה בני, וכזאת וכזאת ארע עמו". רבנו שמע את המקרה העגום, ופונה אל הצעיר:

"איכן כן? הכזאת עשית?"

והבחור מחריש לעומתו, אינו משיב מאומה. ושוב פונה אליו רבינו: "אם כן, הגד נא לי, היש אתך תמונה מאותה נכרית?" לזאת נאות הבחור לשמוע, ומיד הגיב: "אכן, יש לי את תמונתה".

"הותר נא בידי את התמונה לרגע", פוקד עליו רבינו, והבחור נותן לו.

הכל תמהים לדעת: מה יעשה רבינו עתה? רבינו, ומתחיל לקרוא ולזעוק בקול: "פע, פע, צו

מעשה נורא זה, שמעתי מפי החסיד מוה"ר נחמן דעקס זצ"ל, שהיה ישיש כבן תשעים ובידותו – כאשר שהה בלונדון – נסע לראות את מהר"י מבעלז ששכב בווינה על מיטת חוליו. המעשה אירע בעיר אוהל, עירו של הרה"ק בעל ה'ישמח משה' זי"ע. בנו של ראש הקהל דשם, מיוחד במינו היה, והתפרסם כעילוי גדול, חכו ממתקים וכולו מחמדים. ויהי היום, ויתקף עליו יצרו של הבן והתדרדר ממדרגה למדרגה, עד שחשקה נפשו בגויה אחת מבנות העיר לשאת אותה לאשה, למורת רוחו ולמגנינת ליבו של אביו. עיניו רואות וכולות במעשה השטות של בנו, אך כבול ידיים היה ולא יכול היה לעשות דבר. בושתי של האב גדלה ונתעצמה עד כי ירא לצאת מפתח ביתו.

האב השבור בא לפני הרה"ק ה'ישמח משה', ותינה לפניו את צערו הגדול ואת השבר שפקדו. אך ה'ישמח משה' עונה לעומתו: "דבר זה תוכל להוושע רק בבעלז, סע אל הרה"ק ה'שר שלום',

המיאוס שהם חשים כלפי הרע: בעוד הצדיק שאינו גמור איננו שונא לחלוטין את הרע, ומעיד בכך על שמץ של משיכה אליו, הצדיק הגמור שונא את הרע בתכלית השנאה – ועוצמת ניתוקו ממנו מעידה על עוצמת אהבתו לה'.

אך בסיפור מתגלה גם דבר נוסף: בכוחו של הצדיק הגמור גם להמאיס על אחרים את הרע – אפילו אם קודם לכן נמשכו אליו עמוקות. ולא רק זה, אלא שהוא פועל גם על ה'חפצא' של הרע עצמו: הנוכרית שנעשתה מאוסה גם בגלוי. ומדוע ביקש קודם לכן לראות את תמונתה של האשה? על כך יש לומר, כי אמנם הוא עצמו מואס ברע ללא כל עזרים – אך כדי לעורר גם בזולתו את המיאוס ברע, נצרך השר שלום להביט בתמונה ולעורר־לגלות בתוך עצמו את המיאוס המוחלט ברע.

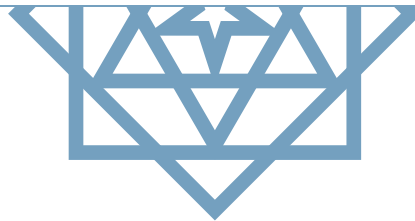
אך הסיפור איננו מתמצה בכך: כפי שציין אדמו"ר הזקן, קיים קשר הדוק בין שנאת הרע לאהבת הטוב. כאשר הבחור נפגש עם המופת הגלוי, זכה גם, מלבד פרישתו מן העברה, להתקשר בחבלי עבותות האהבה לצדיק יסוד עולם.

דעם גייסטו האבן א שייכות [פוי, פוי, לזאת מתכוון הינך להשתייך]?! ומיד פנה לאבי הבחור, ואמר לו: "סע לשלום לביתך".

האב ובנו חזרו לביתם, ובחזרתם, פנה הבן והלך אל הנכרית המשוקצת, וקרא לה שתבא. למרבה פליאתו סרבה אותה נכרית לירד אליו, ובלית ברירה החליט הבחור שיעלה אליה. ויהי כי הביט אליה, והנה היא מצורעת מראשה ועד כפות רגליה.

חישב הבחור ומצא, כי את הצרעת קיבלה לפני כמה שעות – מכוון לאותו זמן בו ביקש רבינו את התמונה וזעק "פע" ... כמובן כי אותו בחור נפעם מן הסיפור, ונשבר ונכנע לבבו הערל ושב אל כור מחצבתו בתשובה שלימה והיה לירא וחרד לדבר ה'.

קריאת המיאוס שפלט הצדיק כאשר ראה את תמונת הנוכרית, ממחישה את דברי אדמו"ר הזקן בתניא אודות הצדיק הגמור. על פי הגדרתו, צדיק גמור איננו זה העושה טוב יותר, שכן גם הצדיק שאינו גמור דבק בה' ועושה טוב באופן מוחלט. הדבר היחיד המבדיל ביניהם, הוא רמת

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

סדר לימוד אגרות קודש

את השנה הבאה עלינו לטובה רציתי להקדיש - בעידוד המשפיע שלי - ללימוד מקיף של אגרות קודש. בעבר כשהתחלתי את הלימוד 'נתקעת' באגרות שכתב הרבי מליובאוויטש לפני הנשיאות שלו, שהן ארוכות ולמדניות. האם כדאי להתחיל את הלימוד מההתחלה או דווקא מהאגרות של ראשית הנשיאות?

מענה:

כדאי להתחיל מההתחלה כדי 'להתקדם יחד עם הרבי', אבל לא חייבים להבין הכל...

ייסוד שיעור הלכות טהרת המשפחה

ברוך ה' ייסדנו השבוע בישוב שלנו שיעור לנשים בו הן תלמדנה הלכות טהרת המשפחה וגם שיעורים על זוגיות לאור החסידות (מתוך ספרי הרב הרבים בנושא).

נשמח לברכת הרב להצלחת השיעור החדש.

מענה:

שמחתי לשמוע על ייסוד השיעור לטהרת המשפחה בישובכן. שהשיעור יצליח למשך הרבה נשים החפצות להדר במצוה זו (מצוה מיוחדת לנשות ישראל) ובזכות זה יולדו - מתוך אהבה ואחוה שלום ורעות - בנים ובנות, בקדושה ובטהרה שיאיר אור נשמתם בגופם, וכך תתקרב לידת-התגלות משיח צדקנו שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו אמן.

ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה!

"יד החסידים" על העליונה

אנחנו נמצאים כעת בהתמודדות סביב קבלת תקציבים לפעילויות חינוך חסידי והפצה במקום השליחות שלנו ולצערנו, לעת

עתה מסתמן שהצד השני גובר. נשמח לברכה ולהכוונה כיצד 'להחזיק ראש מעל המים' בתקופה הזו.

מענה:

ידוע הסיפור בו אמר הרב המגיד לתלמידיו שכבר פסקו בשמים ש"יד החסידים על העליונה". והוא ענין "לאכללא שמאלא (יד המתנגדים) בימינא (יד החסידים)".

נכון שכל אנ"ש יקפידו בלבוש וכו' שצד ימין של הבגד יהיה מעל צד שמאל, כידוע מנהג חסידים בזה. גם כדאי לשיר בשבת וכן לפני סליחות את הניגון של אדמו"ר הצמח-צדק "ימין ה' רוממה גו" ולדבר על כך ש"לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא" (דהיינו שבפרצוף הכתר גם השמאל הוא ימין - כולם נעשים חסידים).

ובזכות זה זוכים להון עתק (בגשמיות וברוחניות) לממן את כל המבצעים...

אֶחָדָה פֶּתַח פֶּתַח

יכול אִלּוּ כִּי?

ילדים, יש לי שאלה: אתם יכולים לדלג בקפיצה מהקרקע לראש הגג? אתם יכולים להרים לבד מקרר בעל ארבע דלתות ולסחב אותו? תודו, יש דברים שאני לא יכול לעשות. גם אם אני מאוד רוצה – אין בהם בחירה.

ויש עוד דברים שאין לי בהם שליטה. למשל, על הגבה שלי אני לא אחראי. מאז פתח א' תמיד הייתי הכי נמוך בפתח. לא שזה היה נורא כל כך, אבל זוהי דגמה נוספת לדבר שאיננו בתחום השליטה שלי. לא אני קובע אם אהיה נמוך או גבוה, שמן או רזה, בעל צבע עור בהיר או כהה. אז גם תכונות הגוף שלי אינן בבחירתי.

השאלה מתחילה להיות מעניינת כשאני חושב על התכונות שלי. האם יש לי בהן בחירה או לא? למשל, אם אני ילד שמח ועליו – האם זה בגלל שקב נולדתי וזהו האפי שלי או שאני יכול לגרם לעצמי להיות כזה? פאן כבר נראה שיש הרבה מקום לבחירה.

פרשת נצבים, הראשונה מזוג הפרשות שנקרא השבת, פותחת בקריאה "אתם נצבים היום". כמו בכל שנה נקראת פרשת נצבים בצבור בשבת הסמוכה לראש השנה. בדרושי חסידות מספר כי אותו "היום" בו אנו נצבים הוא יום ראש השנה, בו אנו מתנצבים ועומדים לפני מלך המלכים ומכתירים אותו עלינו למלך. פרשה זו היא אמנם מהקצרות בתורה, אך מכילה בתוכה יסודות אמונה מאוד חשובים. אחד מהם הוא **הבחירה החפשית**: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע...". עומדות בפני תמיד שתי אפשרויות, אחת טובה ואחת רעה, ועלי לבחר ביניהן. במה אבחר? ברור, באחת מן השתים, אחרת אין פה שום בחירה. אבל בהמשך הפסוקים מובאת רק אפשרות אחת ויחידה: "ובחרת בחיים!" פאן כבר נשמע שבבחירה נותרה רק אפשרות אחת בלבד.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

דפדפת ג' רבטא

ברור ש'לא. נכון, ה'ה קשה לך להתגבר,
אבל יכלת. יש לך בחירה חפשית.

אתם יודעים למי יש את הבחירה?

אתם יודעים למי יש את הבחירה
הכי חפשית? מי זה שיכול לעשות כל
מה שהוא רוצה מבלי שאף אחד יכריח
אותו לנהג כך? תנחשו... נו, ברור! ה'
יתברר! הוא החליט לברא את העולם
בדיוק כפי שהוא. אף אחד לא הכריח
אותו ואף אחד לא התערב לו. מה
שיצא הוא בדיוק מה שהוא רצה. "סוף
מעשה במחשבה תחלה!"

ואיך זה קשור אלינו? כי באמת גם
אנחנו שתפים אליו. כן, כן. לפני שנברא
העולם כנס ה' יתברר את נשמות
הצדיקים להתייעצות: "מה אתם
אומרים — כדאי לברא את העולם
או לא?" כן מובא במדרש. באותה
התייעצות ספר ה' לנשמות את כל מה
שעומד להתרחש באותו עולם שיברא.
הרי כדי להביע עמדה צריך לדעת היטב
על מה מדבר, לא?

בעצם, כל יהודי הוא צדיק —
"ועמך כלם צדיקים!" זה אומר לי
שגם כל אחד מאתנו היה שם באותה
התייעצות. דמינו לכם את עצמכם
עומדים מול מקרו ורואים, כמו בסרט,
את כל מה שעתיד להתרחש אתכם,
מרגע שנולדתם ועד זקנה ושיבה, כאן
בעולם. את ההצלחות, את הקשיים,
את ההתמודדויות. את ה'כ"ל.

ומה עם ההתנהגות שלי? יש ילדים
בכתה שלי שנורא קשה להם שלא
לפטרט בשעורים. לא שהם דוקא
רוצים להפריע, אבל פשוט יוצא להם.
כשהמורה גוער בהם ורוצה להעניש
אותם על כך, הם מצטדקים וממש
משכנעים שהוא עושה להם עול. "מה,
הרב, רק אמרתי לו משהו קטן... אי
אפשר לשתק שעור שלם...". האמת,
לי אין נסיונות כאלו. לא שאני כזה
תלמיד מצטיין, ואולי זה רק בגלל שאני
מפחד או סתם שתקן מטבעי, אבל מה
שבטוח הוא שלשתק במשך שעור שלם
אינו בגדר מבצע עבורי. לעמת זאת,
לאותם ילדים זו אכן התמודדות לא
פשוטה. כדי לא להפשל הבחירה שלהם
צריכה להיות הרבה יותר תקיפה, כי
הם צריכים ללכת נגד הזרם, נגד האפי
והטבע שלהם.

הבחירה החפשית היא מיסודות
האמונה שלנו. ברור שאם אני מצוה
לקים מצוות סימן שיש לי יכלת בחירה
על כך, אחרת למה ה' דורש זאת ממני?
אם לא היתה בחירה בידי אי אפשר היה
לבוא אלי אחר כך בטענות מדוע לא
קימתי את המטל עלי. תארו לעצמכם
גנב שנתפס באמצע 'מלאכתו' ומובא
לדיון בפני בית המשפט. "מדוע עשית
את זה?", שואל אותו השופט. "הפסד
של השכן קרץ לי, לא יכלתי להתאפק",
עונה הגנב. האם לדעתכם נקל בענשו?

הפְּשֻׁרוֹת שֶׁלָּהּ אֵינָהּ מְהַדְרֶת כְּפִי שְׂאֲנִי
מִקְפִּיד בְּדַרְךְ כָּלֵל. אֲנִי מְרַגֵּשׁ שֶׁהַיּוֹם
הַהֵתְמוֹדוֹת הַזֶּה לֹא קָלָה עֲבוּרֵי –
לְאָכֵל אוֹ לֹא לְאָכֵל. בְּדַרְךְ כָּלֵל אֲנִי
מִשְׁתַּדֵּל לְהַכְרִיעַ נֶכּוֹן, וְלֹא לְהַגְרֵר אֶפְלוּ
בַּחֵם הַכֶּבֶד, אֲבָל הַמְשִׁימָה הַזֶּה נִדְמִית לִי
כְּמוֹ טְפוּס עַל רֹאשׁ הַהָר. מְתֵי הַמְשִׁימָה
הַזֶּה נַעֲשִׂית עֲבוּרֵי מְאֻתְגָּרֶת וְנִעְמָה, כְּזוֹ
שְׂאֲנִי שֶׁשׁ וְשִׁמְח לְקִרְאָתָהּ? זֶה קוֹרָה
לִי כְּשֶׁאֲנִי נֹזֵק שְׂבַעֲצָם אֲנִי הוּא זֶה
שְׂבַחְרָתִי לְעֲצָמֵי אֶת הַמְשִׁימָה הַזֶּה. אֲנִי
רְצִיתִי לִפְגֹּשׁ גְּלִידָה טְעִימָה בְּיוֹם חֵם,
אֲנִי רְצִיתִי שְׂאֻעֵמֶד וְאֶהְדֶּף אֶת הַמְשִׁיכָה
הַחוּלְפֶת לְטוֹבֵת רְצוֹן ה', וְה' נָתַן לִי אֶת
הַכֶּחַ לְעַמֵּד בְּמְשִׁימָה בְּהַצְלָחָה!

שְׁנוֹזְכָה לְבַחֵד בְּה' בְּחַפְשִׁיּוֹת וּבְשִׁמְחָה!
שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמְבֻרָה!

57

וְאֶחָרִי שְׂאֲנִינוּ הַכֵּל, מָה לְדַעְתְּכֶם
עֲנִינוּ לָהּ בְּאוֹתָהּ הַתִּיַעְצוֹת? וְדַאִי, אֲנִי
הַסְכַּמְנוּ וְתִמְכְּנוּ בְּהַצָּעָה. אֲנִי יוֹדְעִים
עַד כִּמָּה הַרְצוֹן לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם חֲשׁוֹב
וְיִקָּר לָהּ, אֲזִי לֹא רַק שְׂתִמְכְּנוּ בְּהַצָּעָה,
אֲלָא אֶפְלוּ הַתְּנַדְבְּנוּ. שְׂמַחְנוּ לְבַחֵד
לְהִיּוֹת הַחֲלוּצִים שְׂיִוְרְדִים לְמִטָּה,
לְעוֹלָם, וְלִהְבָּרָא בְּתוֹךְ הַגּוֹף.

דְּבַרְכֵי בְּחִירָה

מָה זֶה אוֹמֵר לִי הַיּוֹם? שְׂכַל מָה
שְׂקוֹרָה לִי נַעֲשֶׂה בְּעֲצָם לְפִי הַרְצוֹן
שְׁלִי. אֲנִי הוּא זֶה שְׂבַחְרָתִי שְׂכַף יְהִיָּה.
נֶכּוֹן, מֵאִזְ וְעַד שְׂיִרְדָּה הַנְּשִׁמָּה לְעוֹלָם
קָצַת שְׂכַחְתִּי מִכָּל הַסְּפוּרָה, וְזוֹהִי בְּדִיוֹק
הַמְשִׁימָה שְׁלִי בְּשָׂעָה שְׂאֲנִי בּוֹחֵר. עַלִּי
לְהַזְכֵּר!

לְדַגְמָא: יוֹם חֵם בְּמִיחָד וּמִיֶּשְׁהוּ
מִצִּיעַ לִי לְאָכֵל גְּלִידָה טְעִימָה, אֲבָל

המשך מעמ' 25 <<

נִצַּח וְהוּד כְּלוּלִים יַחֲסִית בְּהוּד, וְלִכֵּן מֵתַאִים לְכוּן
מִשְׁנָה זֶה בְּכִלּוֹת כִּנְגַד הוּד.
יִסוּד – "אֲרַבַּע מְדוֹת בְּדַעוֹת". בְּמִדּוֹת הַלֵּב,
הַדַּעַת שְׂיִיכַת לִיִּסוּד (תְּמִצִּית הַקּוּן הָאֲמִצְעִי,
כֹּאשֶׁר כְּפִי מִדַּת הַדַּעַת כֵּן מִדַּת הַהִתְקַשְׁרוֹת שֶׁל
הַיִּסוּד), וְלִכֵּן אַרְבַּע הַ"דַּעוֹת" הֵן כִּנְגַד הַיִּסוּד.
בְּמִשְׁנָה זֶה מְדוּבָר עַל תִּיקוּן מִדַּת הַכַּעַס, כֹּאשֶׁר
הַעִיקָר הוּא לְהִתְאַפֵּק, לְשִׁלוֹט וְלוֹוֹסֵת, תִּיקוּן
הַיִּסוּד ("וַיִּתְאַפֵּק" אֲצֵל יוֹסֵף הַצַּדִּיק).

וּבְכִלּוֹת הָאָדָם צָרִיךְ לְהִיּוֹת מֵהַלֵּךְ ("וּנִתְתִּי
לֵךְ מֵהַלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה", הָאָדָם מֵהַלֵּךְ
לְעוֹמֵת הַמְּלֹאכִים הָעוֹמְדִים). אֲמִנֵם נִצַּח וְהוּד
שְׂיִיכִים שְׂנִיֵּהם לְהַלִּיכָה, אֲךָ בְּפִרְט נֶכּוֹן מִשְׁנָה זֶה
כִּנְגַד הַהוּד, כִּיּוֹן שֶׁהוּא 'מְנַהֵיג' אֶת חוּשׁ הַהִילוּךְ
(כְּלִשׁוֹן סִפְרֵי יִצִּירָה), "הוֹלֵךְ בְּתֵם יֵלֵךְ בְּטַח"
(תוֹם-תְּמִימוֹת הוּא פְּנִימִיּוֹת הַהוּד, וּבְטַח-בְּטַחוֹן
הוּא פְּנִימִיּוֹת הַנִּצַּח, נִמְצָא שֶׁהַהִלִּיכָה מִתְחִילָה
בְּתוֹם-הוּד). וְכֵן מְבוֹאֵר שֶׁהַפְּרָקִים הַתְּחַתּוֹנִים שֶׁל

באיזה פנים נלך לסליחות?

הוי' הצדקה ולנו בשת הפנים" – ה' הוא הצדיק-הצודק, העושה עמנו צדקה וחסד וסולח לעוונותינו בכל שנה ושנה, ואנחנו באים שוב ושוב בבשת-פנים לבקש רחמים כעני בפתח. אך במה בדיוק עלינו להתבייש?

"אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". לכל אחד יש את חטאיו הקטנים-הקטנוניים, עליהם ה' מקדים לסלוח עוד לפני שנבקש, שהרי הסליחה באה מעצמותו יתברך – "כי עמך הסליחה". אכן, עיקר חשבון הנפש ובשת-הפנים צריך להיות על כך שעוד לא מלאנו את רצון ה' בבריאה – בריאת אדם בצלמו ובדמותו, שילך בדרכיו ויתדמה לו. התשובה שלנו בראש השנה צריכה להיות התחדשות גמורה – לא רק שינוי בפרטים הקטנים אלא הליכה ממקומו הנוכחי למקום אחר לגמרי, קיום מצות "והלכת בדרכיו" המורה לנו "להדמות בו יתעלה כפי היכולת".

שיעורי הגליון השבוע – גליון שבת-סליחות, ההכנה הסמוכה לראש השנה – עוסקים בנושאים הללו: השיעור המרכזי מעמיק ביכולת שלנו לחקות את מלך מלכי המלכים הקב"ה, כרצונו מאתנו, ושיעור קצר נוסף מכין אותנו כבר בשבת לאמירת הסליחות במוצאי-שבת.

סליחות

עם הרב יצחק גינזבורג

אולם הפנסאים כפר חב"ד

מוצש"ק כ"ג אלול 23:00 | עזרת נשים | שידור חי